

Határozatok Tára

JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2021. április 15.¹

C-490/20. sz. ügy

V. M. A.

kontra

Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo” (Szófia főváros, „Pancharevo” kerület, Bulgária)

(az Administrativen sad Sofia-grad [szófia-i közigazgatási bíróság, Bulgária] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Uniós polgárság – EUMSZ 21. cikk – A tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és szabad tartózkodáshoz való jog – Azonos nemű házaspárnak valamely tagállamban született gyermeke – E tagállam által kiállított, olyan születési anyakönyvi kivonat, amely a gyermek tekintetében két anyát tüntet fel, akik közül az egyik valamely másik tagállam állampolgára – E második tagállam olyan nemzeti szabályozása, amely nem teszi lehetővé két anyát feltüntető születési anyakönyvi kivonat kiállítását – A gyermek leszármazásának meghatározása – A gyermeket szülő nő megjelölésének megtagadása – Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése – A tagállamok nemzeti identitásának tiszteletben tartása – A bírósági felülvizsgálat terjedelme”

I. Bevezetés

1. Köteles-e valamely tagállam egy, anyaként két nőt – akik közül az egyik e tagállam állampolgára – feltüntető születési anyakönyvi kivonatot kiállítani valamely másik tagállamban született gyermek részére, ahol számára ilyen születési anyakönyvi kivonatot állítottak ki? Lényegében ezt a kérdést teszi fel a Bíróságnak az Administrativen sad Sofia-grad (szófia-i közigazgatási bíróság, Bulgária) a jelen előzetes döntéshozatali eljárásban.

2. Az ilyen születési anyakönyvi kivonat kiállításának a bolgár hatóságok általi megtagadását lényegében azzal indokolják, hogy a bolgár jog nem teszi lehetővé a születési anyakönyvi kivonatba két anyának a gyermek szüleiként történő bejegyzését. E lehetőség hiánya abból a tényből ered, hogy Bulgáriában az úgynevezett „hagyományos” családfelfogás uralkodik, amely a kérdést előterjesztő bíróság tájékoztatása szerint az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitás címén védett értéknek minősül. Tekintettel arra, hogy ez alapján egy gyermeknek csak egy anyja lehet, a bolgár hatóságok szükségesnek ítélik a gyermeket szülő nő azonosítását annak érdekében, hogy csak őt jegyezzék be a születési anyakönyvi kivonatba, ezen információ felfedését azonban az érintett pár megtagadja.

¹ Eredeti nyelv: francia.

3. A kért születési anyakönyvi kivonat kiállítása tehát valójában nem csupán az érintett gyermek állampolgárságát erősítené meg, hanem uniós polgár jogállását is. Ettől függ az is, hogy az alapeljárás felperesét és házastársát a lányuk szüleinek tekintik-e egyikük származási tagállamának nemzeti joga alapján. E körülmények között fordult a kérdést előterjesztő bíróság a Bírósághoz azzal a kérdéssel, hogy a Spanyolországban létesített rokoni kapcsolatot elismerő bolgár születési anyakönyvi kivonat kiállításának megtagadása ellentétes-e az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdéssel, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájával (a továbbiakban: Charta), különösen annak 7. cikkével és 24. cikkének (2) bekezdésével.

4. Ez egy nagyon érzékeny kérdés, tekintettel a tagállamoknak az állampolgárság, valamint a családjog területén fennálló kizárólagos hatáskörére, és azon jelentős különbségekre, amelyek az azonos nemű párok jogállását és a számukra elismert jogokat illetően az Unión belül jelenleg fennállnak. A kérdés ezenkívül figyelemre méltó gyakorlati jelentőséggel is rendelkezik, amelyről a Bíróság előtt jelenleg folyamatban lévő C-2/21. sz. Rzecznik Praw Obywatelskich ügy is tanúskodik, amelynek ténybeli és jogi háttere nagymértékben hasonlít a jelen üggyhöz, és amely részben szinte azonos kérdéseket vet fel.

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

1. A 2016/1191 rendelet

5. Az egyes közokiratoknak az Európai Unión belüli bemutatására vonatkozó előírások egyszerűsítése révén a polgárok szabad mozgásának előmozdításáról és az 1024/2012/EU rendelet módosításáról szóló, 2016. július 6-i 2016/1191 európai parlamenti és tanácsi rendelet² mentesíti a felülhitelesítés vagy hasonló alakosságok alól a tagállamok hatóságai által a nemzeti jogukkal összhangban kiállított egyes közokiratokat, amelyek célja többek között a születés és a leszármazás rögzítése. A rendeletet a 2. cikke (1) bekezdésének megfelelően akkor kell alkalmazni, amikor ilyen okiratokat egy másik tagállam hatóságai részére kell bemutatni.

6. E rendelet (7) preambulumbekzdése szerint az nem kötelezheti a tagállamokat olyan közokiratok kiállítására, amelyek a nemzeti joguk alapján nem léteznek.

7. Az említett rendelet 2. cikkének (4) bekezdése előírja, hogy az nem alkalmazandó egy másik tagállam hatóságai által kiállított közokiratok tartalmához kapcsolódó joghatások valamely tagállamban történő elismerésére.

2. A 2004/38/EK irányelv

8. Az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK,

² HL 2016. L 200, 1. o.

a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv³ a 2. cikkének (2) bekezdésében a következőképpen határozza meg az uniós polgár „családtagjának” fogalmát:

- „a) a házastárs;
- b) az uniós polgár élettársa, akivel egy tagállam jogszabályai alapján létrejött regisztrált élettársi kapcsolatban él, ha a fogadó tagállam jogszabályai a regisztrált élettársi kapcsolatot a házassággal egyenértékűnek tekintik, és a fogadó tagállam vonatkozó jogszabályaiban megállapított feltételekkel összhangban;
- c) az uniós polgár, házastársa, vagy a b) pontban meghatározott élettársa egyenesági leszármazottai, akik 21. életévüket nem töltötték be vagy eltartottak;
- d) az uniós polgár, házastársa, vagy a b) pontban meghatározott élettársa eltartott egyenesági felmenői”.

9. Ezen irányelv „A kiutazás joga” címet viselő 4. cikkében a következőket írja elő:

„(1) A nemzeti határellenőrzéskor alkalmazandó, úti okmányokra vonatkozó rendelkezések sérelme nélkül, valamennyi uniós polgár érvényes személyazonosító igazolvánnyal vagy útlevéllel, és azok a családtagjaik, akik nem valamelyik tagállam állampolgárai és érvényes útlevéllel rendelkeznek, jogosultak egy tagállam területét elhagyni egy másik tagállamba való utazás céljából.

[...]

(3) A tagállamok jogszabályaikkal összhangban állampolgáraik részére az állampolgárságot feltüntető személyazonosító igazolványt vagy útlevelet állítanak ki és hosszabbítanak meg.

[...]”

B. A bolgár jog

10. A bolgár alkotmánynak „Az állampolgárok alapvető jogai és kötelezettségei” címet viselő II. fejezetében szereplő 46. cikkének (1) bekezdése értelmében „[a] házasság egy férfi és egy nő közötti önkéntes kötelék”.

11. A hatályos bolgár jog nem teszi lehetővé sem a házasságot, sem az élettársi kapcsolat bármely más, jogkövetkezményeket maga után vonó formájának megkötését azonos nemű személyek között.

12. A leszármazást a Semeen kodeks (családjogi törvénykönyv)⁴ VI. fejezete szabályozza. Annak 60. cikke (1) és (2) bekezdésének értelmében:

„(1) Az anyai ágon való leszármazást a születés határozza meg.

³ HL 2004. L 158, 77. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 46. o.; helyesbítés: HL 2009. L 274., 47. o.

⁴ DV 47. sz., 2009. június 23., módosította a 2009. szeptember 15-i 74. sz. DV, a 2009. október 16-i 82. sz. DV 2009, a 2010. december 14-i 98. sz. DV és a 2010. december 21-i 100. sz. DV, módosította és kiegészítette a 2012. október 26-i 82. sz. DV, módosította a 2013. augusztus 2-i 68. sz. DV, módosította a 2016. szeptember 20-i 74. sz. DV, módosította és kiegészítette a 2017. december 28-i 103. sz. DV, módosította és kiegészítette a 2019. március 22-i 24. sz. DV, módosította a 2019. december 27-i 101. sz. DV.

(2) A gyermek anyja az öt megszüülő nő, asszisztált reprodukciós eljárások esetében is.”

13. A családjogi törvénykönyv 61. cikke a következőket írja elő:

„(1) A házasság során vagy annak felbontásától számított háromszáz napon belül született gyermek esetén az anya férjét kell a gyermek apjának tekinteni.

(2) Ha a gyermek a házasság felbontásától számított háromszáz napon belül, azonban az anya újraházasodását követően született, az anya új férjét kell a gyermek apjának tekinteni.

[...]”

14. A családjogi törvénykönyv 64. cikke szerint ha a gyermek egyik szülőjétől való leszármazása ismeretlen, bármelyik szülő elismerheti a gyermekét. Ezen elismerésre az anyakönyvvezető előtt tett egyoldalú nyilatkozattal vagy közjegyző által hitelesített aláírással ellátott nyilatkozattal kerülhet sor.

15. A regionális fejlesztési és területrendezési miniszternek az anyakönyvezés egységes rendszerének működéséről szóló, 2012. május 21-i RD-02-20-9. sz. NAREDBA rendelete (a továbbiakban: RD-02-20-9. sz. rendelet)⁵ a 12. cikkében a következőket írja elő:

„(1) A külföldi születés bejegyzésekor a születési anyakönyvi kivonatban a külföldi dokumentum bemutatott példányában vagy bolgár nyelvű fordításában foglaltaknak megfelelően tüntetik fel az érintett személy nevére, a születési helyre és időre, a nemre és a megállapított származásra vonatkozó adatokat.

(3) Amennyiben valamelyik szülőre (anyára vagy apára) vonatkozó leszármazást a születési anyakönyvi kivonatnak a Bolgár Köztársaságban történő kiállítása során nem állapították meg, az erre a szülőre vonatkozó adatoknak szánt megfelelő mezőt üresen kell hagyni.

(4) Ha a másolat vagy kivonat nem tartalmazza a szülőkre vonatkozóan előírt valamennyi adatot, a személyazonosító okmányaik vagy a népesség-nyilvántartó adatait kell igénybe venni. A bolgár szülő személyi azonosító számára, a születési dátumára, családnévére (ha ilyennel rendelkezik) és állampolgárságára vonatkozó információkat a népesség-nyilvántartó adatai alapján egészítik ki. A külföldi állampolgár szülő születési dátumát és állampolgárságát a nemzeti személyazonosító okmányának adataival lehet kiegészíteni. Amennyiben az e szülőre vonatkozó valamennyi adatot nem lehet megadni, az anyakönyvi kivonat csak a rendelkezésre álló információkat tartalmazza.

[...]”

III. A tényállás és az alapeljárás

16. Az alapeljárás felperese, V. M. A. bolgár állampolgár, míg házastársa egyesült királysági állampolgár, és Gibraltárban született, ahol a két nő 2018-ban összeházasodott. 2015-től Spanyolországban élnek. 2019-ben lánygyermekük született Spanyolországban, aki a két

⁵ 2012. június 8-i 43. sz. DV, módosította és kiegészítette a 2014. január 14-i 4. sz. DV, módosította a 2015. január 9-i 2. sz. DV, módosította és kiegészítette a 2015. augusztus 21-i 64. sz. DV, módosította és kiegészítette a 2016. március 22-i 22. sz. DV, módosította és kiegészítette a 2018. április 13-i 32. sz. DV.

szülőjével együtt ott él. A spanyol hatóságok által e lánygyermek részére kiállított születési anyakönyvi kivonat az alapeljárás felperesét mint „A anyát”, a házastársát mint a gyermek „anyját” jelöli meg.

17. 2020. január 29-én az alapeljárás felperese kérte a hatáskörrel rendelkező hatóságot, vagyis Stolichna obshtinát (Szófia főváros, Bulgária), hogy állítson ki születési anyakönyvi kivonatot a lánya számára, mivel az szükséges a bolgár személyazonosító okmány kiadásához. E kérelem alátámasztásához csatolta a barcelonai (Spanyolország) anyakönyvi kivonat és a gyermek születésének tényéről kiállított igazolás bolgár nyelvre történt hiteles fordítását.

18. 2020. február 7-i levelével Szófia főváros írásban felszólította az alapeljárás felperesét, hogy hétnapos határidőn belül igazolja a gyermek származását a biológiai anyja tekintetében. A főváros ezzel kapcsolatban azzal érvelt, hogy a hatályos nemzeti jog részét képező születési anyakönyvi kivonat mintája csak egy rovatot tart fenn az „anya” számára, és egy másikat az „apa” számára, e rovatokba pedig csak egy nevet lehet írni.

19. 2020. február 18-án az alapeljárás felperese e felhívásra azt a választ adta, hogy nem tudja a kért információt rendelkezésre bocsátani, és erre a bolgár jogszabályok alapján nem is köteles.

20. Szófia főváros ennél fogva a 2020. március 5-i határozatával megtagadta a születési anyakönyvi kivonat kiállítását. Ezen elutasító határozatot azzal indokolta, hogy a gyermek biológiai anyját érintően nem áll rendelkezésre információ, és hogy két nőnemű szülőnek a születési anyakönyvi kivonatban való feltüntetése Bulgária közrendjébe ütközik, amely nem engedélyezi az azonos neműek házasságát.

21. Az alapeljárás felperese ekkor keresetet nyújtott be ezen elutasító határozattal szemben a kérdést előterjesztő bírósághoz, az Administrativen sad Sofia-gradhoz (szófia-i közigazgatási bíróság).

22. E bíróság kifejti, hogy a bolgár alkotmány 25. cikkének (1) bekezdése és a Zakon za balgarskoto grazhdanstvo (a bolgár állampolgárságról szóló törvény) 8. cikke értelmében a gyermek bolgár állampolgár, még akkor is, ha jelenleg nincs bolgár születési anyakönyvi kivonata. Az ilyen anyakönyvi kivonat kiállításának elmaradása ugyanis nem minősül a bolgár állampolgárság megtagadásának.

23. Az Administrativen sad Sofia-gradnak (szófia-i közigazgatási bíróság) kételyei vannak azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a valamely bolgár állampolgár más tagállamban bekövetkezett, és ezen utóbbi tagállam által két anyát feltüntető születési anyakönyvi kivonattal igazolt születése bejegyzésének a bolgár hatóságok általi megtagadása sérti-e az EUMSZ 20. és EUMSZ 21. cikk, valamint a Charta 7., 24. és 45. cikke által az említett bolgár állampolgárra ruházott jogokat. A bolgár születési anyakönyvi kivonat kiállításának megtagadása ugyanis a bolgár személyazonosító okmányok kiadásának komoly adminisztratív akadályát jelentheti, és ebből következően megnehezítheti a gyermek számára a szabad mozgáshoz való jogának gyakorlását, és így az őt uniós polgárként megillető jogok teljes körű gyakorlását.

24. Ezenkívül, mivel a gyermek másik anyja az Egyesült Királyság állampolgára, e bíróság felveti a kérdést, hogy az Egyesült Királyság Európai Unióból történő kilépéséből eredő jogkövetkezmények, és különösen az a tény, hogy a gyermek a másik anyjának állampolgársága révén már nem rendelkezik uniós polgár jogállással, relevánsak-e ezen kérdés értékelése szempontjából.

25. A kérdést előterjesztő bíróságban ugyanakkor az a kérdés merült fel, hogy a bolgár hatóságoknak a születési anyakönyvi kivonat kiállítása során adott esetben fennálló azon kötelezettsége, hogy a születési anyakönyvi kivonatba szülőként két anyát jegyezzenek be, nem sértené-e Bulgária nemzeti identitását, mivel az ország nem írta elő annak lehetőségét, hogy a születési anyakönyvi kivonatban két azonos nemű szülőt lehessen feltüntetni. E bíróság e tekintetben megjegyzi, hogy a gyermek származását meghatározó jogszabályok – figyelembe véve a bolgár társadalmi viszonyok fejlődésének jelenlegi állapotát – alapvető jelentőséggel bírnak a bolgár alkotmányos hagyományban, valamint a családjog és öröklési jog területét érintő bolgár jogelméletben, mind tisztán jogi szempontból, mind pedig az értékekre tekintettel.

26. E bíróság így felveti a kérdést, hogy szükséges-e egyensúlyt teremteni a jelen ügy tárgyát képező különböző jogos érdekek között: egyrészt a Bolgár Köztársaság nemzeti identitása, másrészt azon gyermek érdekei, és különösen a magánélethez és a szabad mozgáshoz való joga között, aki nem felelős a társadalmi értékcsökkenésért az Európai Unió tagállamai között fennálló eltéréseiért. E tekintetben többek között felveti azt a kérdést, hogy elérhető-e ezen egyensúly az arányosság elvének alkalmazása révén. Konkrétabban azt kívánja megtudni, hogy e különböző jogos érdekek közötti elfogadható egyensúly elérhető-e, ha a spanyol születési anyakönyvi kivonatban feltüntetett két anya közül az egyiket, aki vagy a gyermek biológiai anyja, vagy egyéb eljárás révén (például örökbefogadás) anyává vált, feltüntetik az „anya” elnevezésű rovatban, miközben az „apa” elnevezésű rovat üresen marad.

27. Végül abban az esetben, ha a Bíróság azt állapítaná meg, hogy az uniós jog megköveteli a gyermek két anyjának a bolgár születési anyakönyvi kivonatba történő bejegyzését, a kérdést előterjesztő bíróság arra keres választ, hogy e követelményt hogyan lehet végrehajtani, tudva azt, hogy a hatályos születési anyakönyvi kivonat mintájától nem térhet el.

IV. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem és a Bíróság előtti eljárás

28. Az Administrativen sad Sofia-grad (szófiai közigazgatási bíróság) a 2020. október 2-i, a Bírósághoz ugyanezen a napon érkezett határozatával úgy határozott tehát, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 20. és EUMSZ 21. cikket, valamint a [Charta] 7., 24. és 45. cikkét, hogy amennyiben bolgár állampolgárságú gyermeknek az Európai Unió valamely más tagállamában való születésére vonatkozó igazolás iránti kérelemmel fordultak a bolgár közigazgatási hatóságokhoz, és e születést olyan spanyol születési anyakönyvi kivonat igazolta, amelyen két nőnemű személy került anyaként feltüntetésre annak megadása nélkül, hogy valamelyikük biológiai anya-e, és ha igen, melyikük az, az említett rendelkezések nem teszik lehetővé e hatóságok számára, hogy a bolgár születési anyakönyvi kivonat kiállítását azzal az indokkal tagadják meg, hogy a felperes megtagadta annak közlését, hogy ki a gyermek biológiai anyja?
- 2) Úgy kell-e értelmezni az EUSZ 4. cikk (2) bekezdését és a [Charta] 9. cikkét, hogy az uniós tagállamok nemzeti és alkotmányos identitásának tiszteletben tartása azt jelenti, hogy a tagállamok széles mérlegelési jogkörrel rendelkeznek a származás megállapítására vonatkozó szabályok tekintetében? Ezen belül:
  - Úgy kell-e értelmezni az EUSZ 4. cikk (2) bekezdését, hogy az lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy tájékoztatást kérjenek a gyermek biológiai származásáról?

– Úgy kell-e értelmezni az EUSZ 4. cikknek a Charta 7. cikkével és 24. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett (2) bekezdését, hogy elengedhetetlen egyensúlyba hozni egyrészt a tagállam nemzeti, illetve alkotmányos identitását, másrészt pedig a gyermek mindenek felett álló érdekét, figyelembe véve, hogy jelenleg sem az értékek tekintetében, sem pedig jogi tekintetben nincs egyetértés azzal kapcsolatban, hogy a születési anyakönyvi kivonatban azonos nemű személyeket fel lehet-e tüntetni szülőként annak megadása nélkül, hogy valamelyikük a gyermek biológiai anyja-e, és ha igen, melyikük az? Az e kérdésre adott igenlő válasz esetén hogyan valósítható meg konkrétan ezen érdekegyensúly?

- 3) Jelentőséggel bírnak-e az első kérdés megválaszolása szempontjából a Brexit jogkövetkezményei abban az esetben, ha a valamely más tagállamban kiállított születési anyakönyvi kivonatban megjelölt anya az Egyesült Királyság állampolgára, a másik anya pedig az Európai Unió valamely tagállamának állampolgára, figyelembe véve különösen azt, hogy a gyermek bolgár születési anyakönyvi kivonata kiállításának megtagadása akadályát képezi annak, hogy valamely uniós tagállam kiállítsa a gyermek személyazonosító okmányát, és ezáltal adott esetben megnehezíti a gyermeket uniós polgárként megillető jogok teljes körű gyakorlását?
- 4) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén: előírja-e az uniós jog, különösen a tényleges érvényesülés elve a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok számára, hogy a születési anyakönyvi kivonat kiállítása tekintetében az alkalmazandó nemzeti jog részét képező mintától eltérjenek?”

29. A Bíróság elnöke 2020. október 19-i végzésével elutasította a kérdést előterjesztő bíróság arra irányuló kérelmét, hogy a jelen ügyben a Bíróság eljárási szabályzata 105. cikkének (1) bekezdése szerinti gyorsított eljárást alkalmazzák.

30. Írásbeli észrevételeket nyújtott be az alapeljárás felperese, a német, a spanyol, az olasz, a magyar, a lengyel és a szlovák kormány, valamint az Európai Bizottság. A 2021. február 9-i tárgyaláson részt vett az alapeljárás felperese, a bolgár, a spanyol, a magyar, az olasz, a holland és a lengyel kormány, valamint a Bizottság.

V. Értékelés

A. Az alapeljárás ténybeli előfeltevéseiről és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elemzésére gyakorolt hatásokról

31. Mindenekelőtt tisztázni kell az előzetes döntéshozatalra utaló határozat néhány, a tárgyalás során a bolgár kormány által vitatott ténybeli előfeltevését, valamint azok hatását az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elemzésére.

32. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban többször megállapítja, hogy nem vitatott, hogy a gyermek a bolgár alkotmány 25. cikkének (1) bekezdése értelmében bolgár állampolgár. E rendelkezés szerint „[b]olgár állampolgár az, akinek legalább az egyik szülője bolgár állampolgár [...]”. E tekintetben a bolgár kormány a tárgyaláson a Bíróság előtt megerősítette, hogy a bolgár állampolgárságnak a fent hivatkozott rendelkezés alapján történő megszerzése *ipso iure* történik, tehát az állampolgárság megszerzéséhez semmilyen közigazgatási aktus nem szükséges.

33. Márpedig tekintettel arra, hogy a családjogi törvénykönyv 60. cikkének (2) bekezdése értelmében a gyermek anyja „az őt megszüülő nő” (a továbbiakban: biológiai anya), és az alapeljárásban éppen ez az információ nem áll rendelkezésre, a bolgár kormány a tárgyaláson vitatta a kérdést előterjesztő bíróság azon állítását, amely szerint nem kétséges, hogy a gyermek bolgár állampolgár. Másképp megfogalmazva, kizárólag a spanyol születési anyakönyvi kivonat bemutatása alapján Bulgária nem ismeri el a gyermeknek az alapeljárás felperesétől történő származását, és ebből következően azt a tényt, hogy a gyermek bolgár állampolgár.

34. Kétségtelen, a bolgár kormány is hangsúlyozta, hogy a gyermek bolgár állampolgárságának elismeréséhez elegendő, hogy az alapeljárás felperese a családjogi törvénykönyv 64. cikkének megfelelően elismerje az anyaságát. E lehetőség nem csupán a heteroszexuális kapcsolatban élő személyeket illeti meg, és nem is függ a biológiai származás bizonyításától. Más szavakkal, még ha az alapeljárás felperese nem is lenne a családjogi törvénykönyv 60. cikke (2) bekezdése értelmében vett biológiai anya, a bolgár jog alapján így megszerezhetné a gyermek anyjának jogállását (és úgynevezett „törvényes anyává” válna). Ez azonban – továbbra is a bolgár kormány magyarázata szerint – azzal a következménnyel járna, hogy a bolgár jog értelmében megszűnik minden származási kapcsolat a gyermek és a biológiai anyja között.

35. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 267. cikk által létrehozott együttműködési eljárás keretében a Bíróság nem kérdőjelezheti meg a tényállásnak az alkalmazandó nemzeti jogszabály szempontjából történő, kérdést előterjesztő bíróság általi értékelését.⁶ E körülmények között a Bíróságot főszabály szerint köti az a feltevés, hogy a gyermek bolgár állampolgár.

36. Márpedig az e kérdést övező nyilvánvaló bizonytalanságokra tekintettel, és annak érdekében, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára hasznos választ lehessen adni, a jelen ügyet két előfeltevés szempontjából kell vizsgálni.

37. Az első az, amelyben a gyermek nem szerezte meg automatikusan a bolgár állampolgárságot, mivel az alapeljárás felperese nem a biológiai anyja, és azt a jövőre nézve sem tudja megszerezni, mivel a felperes nem kívánja elismerni az anyaságát a családjogi törvénykönyv 64. cikkének megfelelően. A második feltevés az, amely szerint a gyermek megszerezte a bolgár állampolgárságot, mivel valójában az alapeljárás felperese a biológiai anyja, vagy azt megszerezhetné a felperes anyaságának az említett törvénykönyv 64. cikke szerinti elismerése okán.

38. Noha az első esetben a gyermek nem uniós polgár az EUMSZ 20. cikk (1) bekezdésének második albekezdése alapján, kiemelendő, hogy az alapeljárás tényállása mégsem kerül ki az uniós jog hatálya alól. Ebben az esetben ugyanis felmerül a kérdés, hogy az olyan uniós polgár – az alapeljárás felperese –, aki élt a szabad mozgáshoz való jogával, és egy másik tagállam nemzeti joga alapján a nőnemű házastársával közösen egy gyermek anyja lett, követelheti-e a származási tagállamtól, hogy elismerje ezt a helyzetet, és hogy e célból olyan születési anyakönyvi kivonatot állítson ki, amelyben az érintett gyermek szüleit a két nőt tüntetik fel. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdés megfogalmazása ugyanis nem zárja ki e kérdéseknek az alapeljárás felperesének szempontjából történő vizsgálatát, tekintettel arra, hogy a kérdések nem kifejezetten vagy nem kizárólagosan a gyermek szabad mozgáshoz való jogára hivatkoznak.

⁶ Lásd ebben az értelemben: 2015. június 16-i Gauweiler és társai ítélet (C-62/14, EU:C:2015:400, 15. pont); 2017. október 25-i Polbud – Wykonawstwo ítélet (C-106/16, EU:C:2017:804, 27. pont).

39. Ugyanígy a második előfeltevést illetően meg kell állapítani, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések nem válnának okafigyottá, ha az alapeljárás felperesének (biológiai vagy törvényes) anyaságát megállapítanák. Kétségtelen, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés azt a benyomást keltheti, hogy a bolgár születési anyakönyvi kivonat kiállítása csak a gyermek (biológiai) anyjának azonosításától függ. Márpedig valójában még a felperesnek a gyermek anyjaként történő azonosítása sem változtatna azon a tényen, hogy a bolgár hatóságok nem állíthatják ki a kért születési anyakönyvi kivonatot, amely a spanyol születési anyakönyvi kivonat mintájára az alapeljárás felperesét és házastársát tünteti fel a gyermek két anyjaként. A bolgár kormány a tárgyaláson megerősítette e körülményt. A kért születési anyakönyvi kivonat kiállításának megtagadása ezenkívül maga után vonja, hogy a gyermek *de facto* nem kaphat bolgár személyazonosító okmányt. Továbbra is felmerül tehát e helyzetnek az EUMSZ 20. cikkel, az EUMSZ 21. cikkel, valamint a Charta 7., 24. és 45. cikkével való összeegyeztethetőségének kérdése.

40. Ebből következően a Bíróságnak mindenképpen választ kell adnia arra a kérdésre, hogy az uniós jog kötelezi-e valamely tagállamot arra, hogy a születési anyakönyvi kivonat kiállítása érdekében elismerje valamely gyermeknek egy női házaspártól való, más tagállam által kiállított közokiratban megállapított származását, vagy ellenkezőleg, ezen első tagállam szabadon határozhatja meg a leszármazást a nemzeti jogának megfelelően, ha annak értelmében anyaként csak egy nő ismerhető el⁷.

41. A kérdést előterjesztő bíróság által az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésben kifejtett azon kérdés, hogy a bolgár hatóságok kérhetnek-e információkat a gyermek biológiai anyjának személyazonosságáról, tehát nem önálló jellegű. Amennyiben ugyanis Bulgáriának el kell ismernie a gyermeknek a spanyol születési anyakönyvi kivonatban anyaként megjelölt két nőtől való származását, a biológiai anya azonosítása háttérbe szorul, tekintettel arra, hogy a bolgár hatóságok mindenképpen kötelesek lennének a két nőt anyaként bejegyezni a születési anyakönyvi kivonatba. Ellenben ha Bulgária a nemzeti jogával összhangban szabadon határozhatja meg a leszármazást, ez szükségszerűen maga után vonja, hogy csak egy nőt tekinthet a gyermek anyjának, akár a biológiai anyát, akár a gyermeket elismerő nőt.

B. A követendő megközelítés

42. A fenti megfontolásokra tekintettel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdést a jelen indítvány 40. pontjában körülírtak szerint közösen kell kezelni. Ezzel kapcsolatban az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés is megválaszolásra kerül a Brexitnek az alapeljárás tényállására gyakorolt következményeire vonatkozóan.

43. Az e kérdésekre történő válaszadás érdekében először is meg kell vizsgálni, hogy a kért születési anyakönyvi kivonat kiállításának megtagadása a fenti 37. pontban említett egyes esetek vonatkozásában – tehát ha a gyermek bolgár állampolgár, vagy ha nem –, az EUMSZ második

⁷ E kérdés nagyon hasonló a kérdést előterjesztő bíróság által – a jelen indítvány 4. pontjában említett – C-2/21. sz. Rzecznik Praw Obywatelskich ügyben feltett kérdéshez. Ez az ügy ugyanis egy Spanyolországban élő női házaspár gyermekére vonatkozik, amely házaspár tagjai lengyel és ír állampolgárságúak. E tagállam olyan születési anyakönyvi kivonatot állított ki, amely a gyermek anyjaként a két nőt tünteti fel. A kérdést előterjesztő bíróság arra kér választ a Bíróságtól, hogy a lengyel közigazgatási hatóságok megtagadhatják-e ezen születési anyakönyvi kivonat átírását, amely szükséges ahhoz, hogy a gyermek lengyel személyazonosító okmányt kaphasson, arra hivatkozással, hogy a lengyel jog nem teszi lehetővé az azonos nemű párok szülői jogállását, és hogy az említett születési anyakönyvi kivonat azonos nemű személyeket tüntet fel szülőként.

részében biztosított jogok akadályának minősül-e, különösen az uniós polgárok azon joga akadályának, hogy az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdés alapján szabadon mozogjanak és tartózkodjanak az Unió területén.

44. Másodszor meg kell vizsgálni, hogy a szabad mozgás esetleges akadályozása igazolható-e, többek között a tagállamok nemzeti identitásának tiszteletben tartását biztosító EUSZ 4. cikk (2) bekezdésére tekintettel. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésében foglalkozik részletesebben e kérdéssel. E tekintetben annak meghatározásáról lesz szó, hogy a nemzeti identitásra hivatkozást egyensúlyba kell-e hozni más érdekekkel, mint például az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésben említett, a Chartában előírt alapvető jogokkal, és adott esetben milyen terjedelmű a Bíróság által gyakorolt felülvizsgálat.

45. E vizsgálatot először a fenti 37. pontban említett első esetre vonatkozóan fogom elvégezni, vagyis amelyben a gyermek nem rendelkezik bolgár állampolgársággal. Ezzel kapcsolatban a tárgyaláson legalábbis a kifejtettekbe beleérthető módon felvetett azon kérdésre is válaszolok, hogy lehetne-e a Bolgár Köztársaságot a jelen ügy körülményei között esetlegesen arra kötelezni, hogy megadja az állampolgárságot az alapeljárás felperese gyermekének (C. alpont).

46. Ezt követően vizsgálom azt az esetet, ha a gyermek bolgár állampolgár (D. alpont).

47. Végül az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésre válaszul ismertetek néhány gyakorlati megfontolást a kérdést előterjesztő bíróság számára a javasolt megoldás végrehajtását érintő iránymutatásul (E. alpont).

C. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdésről, abban az esetben, ha a gyermek nem bolgár állampolgár

1. Az uniós polgárok szabad mozgásának korlátozásáról

a) A gyermekek jogainak korlátozásáról

48. Az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdése alapján a Szerződésekben és a végrehajtásukra hozott intézkedésekben megállapított korlátozásokkal és feltételekkel minden uniós polgárnak joga van a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz. E jog gyakorlatban történő gyakorlásának biztosítása érdekében a tagállamok a 2004/38 irányelv 4. cikke (3) bekezdésének megfelelően a nemzeti jogukkal összhangban kötelesek az állampolgáraik részére személyazonosító igazolványt kiállítani.

49. Ez utóbbi kötelezettséget illetően először is meg kell állapítani, hogy a bolgár hatóságok nem állíthatnak ki személyazonosító okmányt a gyermek számára az irányelv 4. cikkének (3) bekezdése alapján, amennyiben a gyermek nem bolgár állampolgár.

50. Ami azt a kérdést illeti, hogy a bolgár hatóságok kötelezhetők-e az ügy körülményei között a bolgár állampolgárságnak a gyermek részére történő megadására, emlékeztetni kell egyrészt arra, hogy az állampolgárság megszerzése és elvesztése feltételeinek meghatározása

– összhangban a nemzetközi joggal – az egyes tagállamok hatáskörébe tartozik.⁸

51. Másrésről azon fenntartást illetően, amely szerint a tagállamoknak – e hatáskörük gyakorlása során – tiszteletben kell tartaniuk az uniós jogot,⁹ emlékeztetni kell arra, hogy ez csak akkor alkalmazandó, ha e joggyakorlás az uniós jogrend által biztosított és védett jogokat érinti.¹⁰ Másképp megfogalmazva, egy valamely tagállam állampolgárságának megszerzését vagy elvesztését meghatározó aktus csak az uniós polgár jogállásból eredő jogok korlátozása esetén tartozhat az uniós jog hatálya alá.¹¹ Ellenben ha egy személy soha nem szerezte meg az uniós polgár jogállásból eredő jogokat, az ilyen aktus nem korlátozhatja e jogokat. Ebből következően nem lehet úgy tekinteni, hogy e személy helyzete „jellegénél és következményeinél fogva” az uniós jog hatálya alá tartozik.¹²

52. Ez az az ok, amely miatt abban az esetben, ha a gyermek nem szerezte meg automatikusan a bolgár állampolgárságot, nem vizsgálható azt a kérdés, hogy a gyermek szempontjából kötelezhető-e a Bolgár Köztársaság az EUMSZ 20. és EUMSZ 21. cikk alapján az állampolgárság részére történő megadására.¹³

53. Ebben az összefüggésben mindenesetre hangsúlyozni kell, hogy a tárgyalás során a spanyol kormány megerősítette, hogy abban az esetben, ha a gyermek sem a bolgár, sem a brit állampolgárságra nem tarthatna igényt,¹⁴ a spanyol polgári törvénykönyv 17. cikkének megfelelően igényt tarthat a spanyol állampolgárságra. Nem áll fenn tehát annak veszélye, hogy a gyermek hontalanná válik.

54. Ebből következően abban az esetben, ha a gyermek nem rendelkezik bolgár állampolgársággal, nem illetik meg az uniós polgárok számára fenntartott, a 2004/38 irányelv 4. cikkének (3) bekezdéséből, valamint az EUMSZ 20. és EUMSZ 21. cikkből eredő jogok. Következésképpen ha a bolgár hatóságok megtagadják az olyan bolgár születési anyakönyvi kivonatnak a gyermek számára történő kiállítását, amely a spanyol születési anyakönyvi kivonat mintájára az alapeljárás felperesét és házastársát tünteti fel a gyermek két anyjaként, valamint ha megtagadják a bolgár személyazonosító okmányoknak az említett gyermek részére történő kiállítását, ez nem sértheti e jogokat.

⁸ 1992. július 7-i Micheletti és társai ítélet (C-369/90, EU:C:1992:295, 10. pont); 2010. március 2-i Rottmann ítélet (C-135/08, EU:C:2010:104, 39. pont); 2019. március 12-i Tjebbes és társai ítélet (C-221/17, EU:C:2019:189, 30. pont).

⁹ 1992. július 7-i Micheletti és társai ítélet (C-369/90, EU:C:1992:295, 10. pont); 2001. február 20-i Kaur ítélet (C-192/99, EU:C:2001:106, 19. pont); 2010. március 2-i Rottmann ítélet (C-135/08, EU:C:2010:104, 45. pont); 2019. március 12-i Tjebbes és társai ítélet (C-221/17, EU:C:2019:189, 32. pont).

¹⁰ 2010. március 2-i Rottmann ítélet (C-135/08, EU:C:2010:104, 48. pont).

¹¹ 2010. március 2-i Rottmann ítélet (C-135/08, EU:C:2010:104, 48. pont); 2019. március 12-i Tjebbes és társai ítélet (C-221/17, EU:C:2019:189, 32. pont).

¹² Lásd: 2001. február 20-i Kaur ítélet (C-192/99, EU:C:2001:106, 25. pont); 2010. március 2-i Rottmann ítélet (C-135/08, EU:C:2010:104, 42. és 49. pont).

¹³ Azon kérdést illetően, hogy az ilyen kötelezettség származhat-e az uniós polgár jogállásból és az alapeljárás felperese számára ebből eredő jogokból, lásd a jelen indítvány fenti 65. és 133. pontját.

¹⁴ Úgy tűnik, hogy a brit hatóságok, miután az Administrativen sad Sofia-grad (szófiai közigazgatási bíróság) a Bíróság elé terjesztette az ügyet, megtagadták a gyermek brit állampolgárságának elismerését a British Nationality Act 1981 (a brit állampolgárságról szóló 1981. évi törvény) alapján amiatt, hogy a brit állampolgár szülőtől Gibaltárban született brit anya nem adhatja át az állampolgárságát az Egyesült Királyság területén kívül született gyermeknek.

b) Az alapeljárás felperese jogainak korlátozásáról

55. Emlékeztetni kell arra, hogy az itt vizsgált esetben az alapeljárás felperese nem a gyermek biológiai anyja és nem kívánja az anyaságát a családjogi törvénykönyv 64. cikkének megfelelően elismerni.¹⁵

56. Az igényelt születési anyakönyvi kivonat kiállításának megtagadása mindazonáltal korlátozhatja a szabad mozgáshoz való jogát, tekintettel arra, hogy a spanyol jog alapján törvényesen megszerezte a gyermek anyjának jogállását.

57. A születési anyakönyvi kivonat tükrözi valamely személynek a hatáskörrel rendelkező hatóságok által megállapított leszármazását. Ebből a szempontból az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből, valamint a bolgár kormány által a tárgyaláson adott magyarázatokból kitűnik, hogy a spanyol születési anyakönyvi kivonat átírásának gyakorlati következménye az lenne, hogy biztosítja az anya jogállását az alapeljárás felperese és házastársa számára.

58. E tekintetben kétségtelenül igaz, hogy az uniós jog a jelenlegi állapotában nem határozza meg a családi állapot megállapítására¹⁶ és többek között a leszármazásra vonatkozó szabályokat. Ez mindazonáltal nem jelenti azt, hogy az e területen elfogadott valamely nemzeti intézkedés nem minősülhet a Szerződések által biztosított alapvető jogok és szabadságok korlátozásának. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis amennyiben valamely helyzet a Szerződések tárgyi hatálya alá tartozik, a tagállamoknak az uniós jog tiszteletben tartásával kell a hatáskörüket gyakorolniuk.¹⁷

59. Kétségtelen, hogy az alapeljárás felperesének helyzete, aki Spanyolországban tartózkodási hellyel rendelkező bolgár állampolgár az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, és a származási tagállamával szemben is hivatkozhat ez e jogállásból eredő jogokra.¹⁸ E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a polgárok szabad mozgása korlátozásának minősül bármely olyan nemzeti intézkedés, amely alkalmas arra, hogy megzavarja vagy kevésbé vonzóvá tegye e szabadságnak az uniós polgárok általi gyakorlását.¹⁹

60. Ezenkívül a Bíróság már megállapította, hogy a tagállamok állampolgárai számára az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdése által elismert jogok közé tartozik a szokásos családi élet fenntartása mind a fogadó tagállamban, mind visszatéréskor abban a tagállamban, amelynek állampolgárai, olyan módon, hogy ezen utóbbi tagállamban a családtagjaik is mellettük lehessenek.²⁰

¹⁵ Lásd a jelen indítvány 37. pontját.

¹⁶ 2003. október 2-i Garcia Avello ítélet (C-148/02, EU:C:2003:539, 25. pont); 2008. október 14-i Grunkin és Paul ítélet (C-353/06, EU:C:2008:559, 16. pont); 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 37. pont).

¹⁷ 2003. október 2-i Garcia Avello ítélet (C-148/02, EU:C:2003:539, 25. és 26. pont); 2008. október 14-i Grunkin és Paul ítélet (C-353/06, EU:C:2008:559, 16. pont); 2016. június 2-i Bogendorff von Wolffersdorff ítélet (C-438/14, EU:C:2016:401, 32. pont); 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 38. pont).

¹⁸ 2013. július 18-i Prinz és Seeberger ítélet (C-523/11 és C-585/11, EU:C:2013:524, 23. pont); 2017. november 14-i Lounes ítélet (C-165/16, EU:C:2017:862, 51. pont); 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 31. pont).

¹⁹ 2011. május 12-i Runevič-Vardyn és Wardyn ítélet (C-391/09, EU:C:2011:291, 70. pont); 2017. július 18-i Erzberger ítélet (C-566/15, EU:C:2017:562, 33. pont); 2019. június 13-i TopFit és Biffi ítélet (C-22/18, EU:C:2019:497, 47. pont); 2019. október 10-i Krah ítélet (C-703/17, EU:C:2019:850, 41. pont).

²⁰ 1992. július 7-i Singh ítélet (C-370/90, EU:C:1992:296, 21. és azt követő pontok); 2017. november 14-i Lounes ítélet (C-165/16, EU:C:2017:862, 52. pont); 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 32. pont).

61. A Bíróságnak ebben az összefüggésben már volt alkalma pontosítani, hogy a „családtagok” minden esetben a 2004/38 irányelv 2. cikkében említett személyek.²¹ E rendelkezés különösen az uniós polgár „házastársára” (az a) pont) és „egyenesági leszármazottaira” (a c) pont) utal. Márpedig az, ha az uniós polgár azonos nemű házastársát, akivel az előbbi valamely tagállam jogszabálya alapján érvényesen házasságot kötött, nem minősítik „családtagnak” azzal az indokkal, hogy egy másik tagállam joga ezt nem teszi lehetővé, azzal a veszéllyel járna, hogy az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdéséből eredő jogok tagállamonként változnának a nemzeti jogi rendelkezéseiktől függően.²² Ugyanezen ok miatt a Bíróság megállapította, hogy az „egyenesági leszármazott” fogalmát az egész Unióban egységesen kell értelmezni.²³ A jelen esetben nem vitatott, hogy a spanyol jog alapján mind az alapeljárás felperese, mind a házastársa érvényesen szülői jogállást szerzett,²⁴ és ezenfelül a lányukkal ténylegesen családként élnek Spanyolországban.

62. Márpedig e Spanyolországban létesített rokoni kapcsolatok elismerésének hiánya súlyosan akadályozná, hogy Bulgáriában családi életet lehessen élni. A családtag jogállás ugyanis számos, mind az uniós jogból, mind a nemzeti jogból eredő jog és kötelezettség alapja. Csupán néhány példát említve, a gyermek bulgáriai tartózkodási jogát övező bizonytalanságoktól kezdve a szülői felügyeleti és szociális biztonsági akadályokon át e megtagadásnak házassági és öröklési következményei is lennének. E körülmények között kétségtelen, hogy a Spanyolországban létesített rokoni kapcsolatok elismerésének hiánya visszatarthatja az alapeljárás felperesét a származási tagállamába való visszatéréstől.

63. Kétségtelen, hogy amint az a fenti 34. pontban kifejtésre került, az alapeljárás felperese még akkor is elismerhetné az anyaságát a családjogi törvénykönyv 64. cikke alapján, ha nem a gyermek biológiai anyja. Az anyaság elismerése mindazonáltal szükségszerűen magában foglalja, hogy kizárt egy másik nőnek, konkrétan a házastársának az anyaként történő elismerése.²⁵

64. Ez tehát akadályozná az alapeljárás felperesét abban, hogy Bulgáriába való visszatérése esetén folytathassa a spanyolországi családi életét. Konkrétan, egyedül kellene mindazokat a szülői feladatokat ellátnia, amelyek a szülői jogállás bizonyítékát igénylik, legyen szó akár az iskolai beiratkozásról, az egészségügyi döntésekről, vagy a gyermekre vonatkozó bármely adminisztratív lépésről, mivel a házastársa ki van zárva az anya jogállásából. Ebből a szempontból ezenkívül ez utóbbi, aki a pár tartózkodási helye szerinti tagállamban, vagyis Spanyolországban szintén törvényesen megszerezte az anya jogállását, és ebből következően a gyermek feletti felügyeleti jogot, ellenezheti a gyermek Bulgáriába történő visszavitelét. Ez szintén visszatarthatja az alapeljárás felperesét attól, hogy visszatérjen a származási tagállamába.

65. Ellenben az, hogy a gyermeknek nem adják meg a bolgár állampolgárságot, önmagában nem minősül az alapeljárás felperese szabad mozgáshoz való joga korlátozásának. Amíg ugyanis a Spanyolországban létesített családi kapcsolatokat a szabad mozgás uniós szabályainak alkalmazása érdekében tiszteletben tartják és elismerik,²⁶ önmagában azon körülmény, hogy az uniós polgár gyermeke e kapcsolatok alapján nem kapja meg valamely tagállam állampolgárságát, nem olyan jellegű, hogy az érintett uniós polgár szabad mozgását korlátozná. Amint az a

²¹ 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 33. pont).

²² Lásd: 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 39. pont).

²³ 2019. március 26-i SM [Az algériai kafala hatálya alá helyezett gyermek] ítélet (C-129/18, EU:C:2019:248, 50. pont).

²⁴ A spanyol kormány által a tárgyaláson megerősített azon előfeltevésből indulok ki, hogy a leszármazás meghatározása a spanyol nemzetközi magánjoggal összhangban a gyermek szokásos tartózkodási helyéhez kapcsolódik, tehát a spanyol joghoz, amely a gyermek biológiai anyja házastársának szülői jogállását írja elő. Ellentétben a 2010. december 22-i Sayn-Wittgenstein ítélet (C-208/09, EU:C:2010:806, 62. és 63. pont) alapjául szolgáló ügyvel, a valamely más tagállamban szerzett jogállás törvényességéhez nem fér kétség.

²⁵ Lásd a jelen indítvány 34. pontját.

²⁶ Lásd e tekintetben a fenti 102. és azt követő pontokat.

fentiekben kifejtésre került, a tagállamok főszabály szerint továbbra is szabadon határozhatják meg az állampolgárság megszerzésének és elvesztésének feltételeit.²⁷ Az uniós jog alapján többek között nem kötelesek az állampolgáraik egyenesági leszármazottainak megadni az állampolgárságot. E megfontolást maga a 2004/38 irányelv létezése is szemlélteti, amely irányelvnek pontosan az a célja, hogy biztosítsa az uniós polgároknak a családtagjaikkal, köztük a *harmadik országok állampolgárságával* rendelkező egyenesági leszármazottaikkal együtt történő szabad mozgását.

c) Közbenső következtetés

66. Abban az esetben, ha a gyermek nem rendelkezik bolgár állampolgársággal, nem hivatkozhat sem a 2004/38 irányelv 4. cikkének (3) bekezdéséből, sem az EUMSZ 20. és EUMSZ 21. cikkből eredő jogokra. Ez utóbbi rendelkezések nem biztosítják számára azt a jogot sem, hogy a bolgár állampolgárságot igényelje.

67. Mindazonáltal ugyanebben az esetben, ha a bolgár hatóságok megtagadják a bolgár születési anyakönyvi kivonat kiállítását, amely a spanyol hatóságok által kiállítottéhoz hasonlóan az alapeljárás felperesét és házastársát tünteti fel a gyermek szüleiként, az korlátozza az alapeljárás felperesének az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdése alapján fennálló jogát.

2. Az alapeljárás felperesét megillető, szabad mozgáshoz való jog korlátozásának igazolásáról

68. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a személyek szabad mozgásának korlátozása csak akkor igazolható, ha objektív megfontolásokon alapul, és a nemzeti jog által jogszerűen megállapított célkitűzéssel arányos.²⁸

69. A jelen esetben a bolgár hatóságok arra hivatkoznak, hogy ha a születési anyakönyvi kivonatba azonos nemű házaspárt jegyeznék be egy gyermek szüleiként, az sérti a Bolgár Köztársaságnak az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitását. Ennélfogva először is meg kell vizsgálni, hogy hivatkozhat-e a Bolgár Köztársaság ebben az összefüggésben az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitásának a megsértésére (az a) alpont). Igenlő válasz esetén ezt követően meg kell vizsgálni egy ilyen hivatkozásnak különösen a Bíróság által gyakorolt felülvizsgálat terjedelmét érintő jogkövetkezményeit (a b) alpont), mielőtt végül a jelen eset vizsgálatára térnénk át (a c) alpont).

a) Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett „nemzeti identitás” fogalmáról

70. Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése szerint az Unió tiszteletben tartja a tagállamok nemzeti identitását, amely elválaszthatatlan része azok alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésének. Ezen, az alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésre történő szorítkozás bizonyítja, hogy az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése nem egyszerűen a tagállamok alkotmányjogi felfogására utal, hanem önálló uniós jogi fogalmat vezet be, amelynek értelmezése

²⁷ Lásd a jelen indítvány 50. pontját.

²⁸ 2010. december 22-i Sayn-Wittgenstein ítélet (C-208/09, EU:C:2010:806, 81. pont); 2016. június 2-i Bogendorff von Wolffersdorff ítélet (C-438/14, EU:C:2016:401, 48. pont); 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 41. pont).

a Bíróság feladata. E fogalom pontos tartalma azonban tagállamonként változhat, és jellegéből adódóan nem lehet anélkül meghatározni, hogy figyelembe ne vennénk a tagállamok saját nemzeti identitásukról vallott felfogását.

71. E tekintetben az Unió azon kötelezettségét, hogy tiszteletben kell tartania a tagállamok nemzeti identitását, valójában úgy lehet érteni, mint a felfogások sokszínűségét, és ebből következően az egyes tagállamokat jellemző különbségek tiszteletben tartásának kötelezettségét.²⁹ A nemzeti identitás így az Unió jelmondata, amint azt első alkalommal az Európai Alkotmány létrehozásáról szóló szerződés tervezetének I-8. cikke kimondta (a továbbiakban: alkotmányos szerződés),³⁰ vagyis „Egyesülve a sokféleségben”.

72. Ez az oka annak, hogy a nemzeti identitás fogalmát nem lehet az Unió szintjén elvontan értelmezni.

73. Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdésének értelmezéséhez ugyanis a kérdést előterjesztő bíróság és az érintett tagállam útmutatásai adnak kiindulópontot,³¹ amely tagállam e tekintetben széles mérlegelési mozgástérrel rendelkezik.³² E mozgástérrel azonban az ugyanezen rendelkezés (3) bekezdésében előírt lojális együttműködés kötelezettsége korlátozza.³³ Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése címén ezenkívül csak olyan nemzeti identitásfelfogást lehet védeni, amely összhangban van az EUSZ 2. cikkben előírt alapvető értékekkel.³⁴

74. A jelen esetben a kérdést előterjesztő bíróság szerint a bolgár nemzeti identitás sérelme abból ered, hogy az igényelt születési anyakönyvi kivonat eltávolodik a bolgár alkotmány 46. cikkének (1) bekezdésében előírt hagyományos családfelfogástól, amely jogilag a családjog és öröklési jog alapját, valamint a bolgár társadalom egyik alapvető értékét képezi. E felfogás szükségszerűen azzal jár, hogy a gyermeknek csak egy anyja (és egy apja) lehet.

75. Jelenleg az Unión belül nincs egyetértés az alapvető családjogi intézményekhez való hozzáférés előzetes feltételeit illetően. A házasságkötést (vagy a házasság felbontását) és a leszármazást (sőt a nemzést) szabályozó nemzeti szabályok határozzák meg az említett terület tárgyát képező családi kötelekeket. A házasság felbontását illetően például áthidalhatatlan fogalmi eltéréseket állapítottak meg az ezen intézményre alkalmazandó jogra vonatkozó rendelet kidolgozása során, amely eltérések a Bizottság jogalkotási javaslatának kudarcához vezettek, és helyette megerősített együttműködés végrehajtására került sor.³⁵ A házasságkötést illetően a 27 uniós tagállam közül jelenleg csak 13 engedélyezi az azonos nemű személyek részére e jogintézményt.³⁶ Ezenkívül e 13 tagállamnak csak egy része teszi lehetővé a gyermek biológiai

²⁹ Lásd ebben az értelemben: 2010. december 22-i Sayn-Wittgenstein ítélet (C-208/09, EU:C:2010:806, 91. és 92. pont); 2016. június 2-i Bogendorff von Wolffersdorff ítélet (C-438/14, EU:C:2016:401, 73. pont).

³⁰ HL 2004. C 310., 1. o.

³¹ Lásd: 2014. július 17-i Torresi ítélet (C-58/13 és C-59/13, EU:C:2014:2088, 58. pont).

³² Lásd, a közrend fogalmát illetően: 1974. december 4-i van Duyn ítélet (41/74, EU:C:1974:133, 18. pont); 2004. október 14-i Omega ítélet (C-36/02, EU:C:2004:614, 31. pont); 2010. december 22-i Sayn-Wittgenstein ítélet (C-208/09, EU:C:2010:806, 87. pont); 2016. június 2-i Bogendorff von Wolffersdorff ítélet (C-438/14, EU:C:2016:401, 68. pont).

³³ Lásd e tekintetben Wathelet főtanácsnok Coman és társai ügyre vonatkozó indítványát (C-673/16, EU:C:2018:2, 40. pont).

³⁴ Lásd ebben az értelemben: Cruz Villalón főtanácsnok Gauweiler és társai ügyre vonatkozó indítványa (C-62/14, EU:C:2015:7, 61. pont); 2010. december 22-i Sayn-Wittgenstein ítélet (C-208/09, EU:C:2010:806, 89. pont).

³⁵ Lásd: a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról szóló, 2010. december 20-i 1259/2010 tanácsi rendelet (HL 2010. L 343., 10. o.), (5) preambulumbekkezdés.

³⁶ Vagyis a Belga Királyság, a Dán Királyság, a Németországi Szövetségi Köztársaság, Írország, a Spanyol Királyság, a Francia Köztársaság, a Luxemburgi Nagyhercegség, a Máltai Köztársaság, a Holland Királyság, az Osztrák Köztársaság, a Portugál Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság.

anyja házastársának „automatikus” szülői jogállását.³⁷ Ezen eltérések miatt a születést, a házasságkötést, a házasság felbontását és a leszármazást tanúsító egyes közokiratok bemutatására vonatkozó előírások egyszerűsítéséről szóló 2016/1191 rendelet többször megismétli, hogy nem módosítja e területen sem az anyagi jogi jogszabályokat, sem az ilyen okiratokhoz kapcsolódó joghatások elismerésének kötelezettségét.³⁸

76. Ebben az összefüggésben a Bíróság hallgatólagosan már elismerte, hogy a házasságkötésre vonatkozó szabályok az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitás részét képezik.³⁹

77. Ennek oka, hogy a családjog különösen érzékeny jogterület, amelyet a felfogások és az értékek sokszínűsége jellemez a tagállamok és a tagállamokat alkotó társadalmak szintjén. A családjog – akár hagyományos, akár „modernebb” értékeken alapul – az állam önképének a kifejezése mind politikai, mind társadalmi szinten. Alapulhat vallási elképzeléseken, vagy jelezheti az érintett államnak az ezen elképzelésekről való lemondását. Ebből a szempontból azonban minden esetben a nemzeti identitást fejezi ki, amely elválaszthatatlan része az alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésnek.

78. Ráadásul a családi köteleket meghatározó szabályok általában kiemelkedő jelentőségűek az állami közösségek működése szempontjából.⁴⁰ Így amennyiben az állam e tekintetben a *ius sanguinis* elvét alkalmazza, a személy leszármazása meghatározza az állampolgárságot, tehát valamely személynek magát a valamely adott államhoz való tartozását.

79. A családnak vagy annak valamely tagjának a jogi értelemben vett meghatározása így valamely társadalom alapvető berendezkedését érinti. E meghatározás tehát valamely tagállamnak az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitásához tartozhat.

b) Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitásra hivatkozás jogkövetkezményeiről

80. Annak megállapítását követően, hogy a családi kötelek meghatározása a tagállamok nemzeti identitásának képezheti részét, meg kell vizsgálni, hogy milyen következmények erednek ebből azon lehetőség igazolását illetően, hogy valamely tagállam hatóságai megtagadják egy másik tagállam családi kötelek-meghatározásának elismerését. E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésében különösen azt kérdezi a Bíróságtól, hogy az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitásra hivatkozást egyensúlyba kell-e hozni az uniós jogból eredő más érdekekkel, különösen a Charta által biztosított alapvető jogokkal.

³⁷ Ezek a kutatásaink szerint a Belga Királyság, a Dán Királyság, a Spanyol Királyság, a Holland Királyság, az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság. Ezen államok többségében e lehetőséget csak orvosiilag asszisztált reprodukciós eljárás esetén fogadják el, amelyhez a biológiai anya házastársa hozzájárult.

³⁸ Lásd különösen: a 2016/1191 rendelet (7) és (18) preambulumbekzdése, valamint a 2. cikkének (4) bekezdése.

³⁹ 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 42. és 43. pont).

⁴⁰ A Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság, Németország) ezért az úgynevezett Lisszabon ítéletében úgy ítélte meg, hogy a családjog valamely alkotmányos állam demokratikus önmeghatározásának képessége szempontjából egy rendkívül érzékeny terület része, amelyből következik, hogy az Európai Unió fellépésének a határon átnyúló helyzetek összehangolásához szükséges legkisebb mértékre kell korlátozódnia, lásd: 2009. június 30-i Lisszabon ítélet (DE:BVerfG:2009:es20090630.2bve000208, 251. és 252. pont).

81. Az e kérdésre történő válaszadáshoz először is a nemzeti identitás védzáradékának jellegével és funkciójával kell foglalkozni (1. alpont), annak érdekében, hogy ezt követően az erre történő hivatkozás joghatásaira vonatkozó következtetéseket le lehessen vonni (2. alpont).

1) A nemzeti identitás védzáradékának jellegéről és funkciójáról

82. Ellentétben azzal, amit első látásra a Bíróság ezzel kapcsolatos ítélkezési gyakorlata a mai napig látszólag javasol,⁴¹ az EUSZ 4. cikk (2) bekezdésében kimondott nemzeti identitás nem csupán egy jogszerű cél a többi között, amelyet a szabad mozgás joga korlátozása esetleges igazolásának vizsgálata során figyelembe lehet venni.

83. E rendelkezésnek az EU-Szerződés 4. cikkével és I. címének egyéb rendelkezéseivel összefüggésben történő értelmezése ugyanis felfedi, hogy e fogalom vertikális dimenzióval is rendelkezik, tehát a Szerződések szerepet tulajdonítanak neki az Unió és a tagállamok hatásköreinek az elhatárolásában.

84. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Lisszaboni Szerződés egyik alapvető célkitűzése az Unió és a tagállamok hatásköreinek pontosabb elhatárolása volt. Ebben az összefüggésben az alkotmányos szerződés jelezte az átmenetet a nemzeti identitás védzáradéktól a hatáskörök megosztására vonatkozó, érvényesíthető elv felé. Ez már az alkotmányos szerződés I-5. cikkének címében látható volt, amelyen a jelenlegi EUSZ 4. cikk alapul, és szövege „Az Unió és a tagállamok közötti viszony” volt. Összehasonlításképpen a Maastrichti Szerződés által bevezetett nemzeti identitásra vonatkozó rendelkezés először az EUSZ F. cikk (1) bekezdésében szerepelt,⁴² majd az Unió értékeire és elveire vonatkozó EUSZ 6. cikk (3) bekezdésében.⁴³

85. Ezen értelmezést a jelenlegi EUSZ 4. cikk két másik bekezdése megerősíti: A lojális együttműködés elvéhez – amelyet az alkotmányos szerződés I-5. cikkének (2) bekezdésében szereplő nemzeti identitás védzáradékához kapcsolnak – már az EUSZ 4. cikk (1) bekezdése is hozzáadódik. E rendelkezés előírja a hatáskör-átruházás elvét, ezzel egyértelműen meghatározva az e rendelkezés, valamint az Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztás közötti kapcsolatot. Ugyanígy, az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése – amely az alkotmányos szerződésben foglalt mintájához hasonlóan példaképp olyan különböző területeket említ, amelyek a nemzeti identitáshoz tartozhatnak, mint például a nemzetbiztonság – már azt a további pontosítást tartalmazza, hogy az „az egyes tagállamok kizárólagos feladata marad”.

86. E fejlődés bizonyítja, hogy az EUSZ 4. cikk (2) bekezdésében említett nemzeti identitás megfogalmazásának célja az volt, hogy korlátozza az uniós jog hatását a tagállamok számára lényegesnek ítélt területeken, és nem csupán mint egy uniós érték, amelyet a többi, ugyanilyen szintű érdekekkel egyensúlyba kell hozni.

87. Ez összhangban van a nemzeti identitás azon céljával, hogy az alapvető politikai és alkotmányos berendezkedést illetően megőrizték az egyes tagállamokra jellemző sajátos megközelítéseket.⁴⁴

⁴¹ Lásd különösen 2010. december 22-i Sayn-Wittgenstein ítélet (C-208/09, EU:C:2010:806, 83. és 84. pont); 2011. május 12-i Runevič-Vardyn és Wardyn ítélet (C-391/09, EU:C:2011:291, 86. és 87. pont); 2013. április 16-i Las ítélet (C-202/11, EU:C:2013:239, 26. és 27. pont); 2016. június 2-i Bogendorff von Wolffersdorff ítélet (C-438/14, EU:C:2016:401, 65. pont); 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 43. és azt követő pontok).

⁴² Lásd: konszolidált változat HL 1992. C 224., 1. o.

⁴³ Lásd: Nizzai Szerződés konszolidált változat HL 1992. C 325., 1. o.

⁴⁴ Lásd e tekintetben a jelen indítvány 71. pontját.

88. Kizárólag a nemzeti identitás védzáradékának e funkciója tudja egyébiránt magyarázni, hogy az EUSZ 4. cikk (2) bekezdésének rendelkezését miért korlátozták a Maastrichti Szerződés korábbi rendelkezéséhez képest⁴⁵ azáltal, hogy a nemzeti identitás hatályát az alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésre korlátozták. Amennyiben ugyanis a nemzeti identitás csak egy érdek lenne a többi közül, amelyre az uniós jogtól való eltérés igazolásaként lehetne hivatkozni, e korlátozásnak nem lenne értelme, és ezenkívül ellentmondásba kerülne a Bíróság ítélkezési gyakorlatával. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis általános szabályként *bármely* jogszerű érdekre lehet hivatkozni az uniós jogból eredő jogok korlátozásának igazolása céljából, és nem csupán a tagállamok alapvető politikai és alkotmányos berendezkedéséhez kapcsolódó érdekre.⁴⁶

2) A Bíróság által gyakorolt felülvizsgálat terjedelméről

89. A Bíróság ítélkezési gyakorlatából azt a következtetést lehet levonni, hogy az alapvető szabadságokat korlátozó nemzeti intézkedések felülvizsgálatának terjedelme általában véve az érintett terület harmonizáltságának fokától függ. Amennyiben ugyanis valamely terület uniós szinten (még) nem harmonizált, vagy az a tagállamok hatáskörébe tartozik, a Bíróság kiterjedt mérlegelési mozgásteret biztosít a tagállamoknak.⁴⁷

90. Ha az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitás tiszteletben tartása kötelezettségének célja az egyes tagállamok alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésének megóvása, és így kijelöli az Unió beavatkozásának korlátait, ebből következően a Bíróság a valamely tagállam által elfogadott intézkedések tekintetében – a tagállam nemzeti identitásának megóvása érdekében – csak korlátozott felülvizsgálatot gyakorolhat. Ellenben ezen intézkedések arányosságának vizsgálata a nemzeti identitást pusztán egy jogszerű célra korlátozná.⁴⁸

91. Ez magyarázza azt a tényt, hogy a Bíróság előtti eljárásban résztvevők a spanyol kormány és az alapeljárás felperesének kivételével mind azt állították, hogy a Bolgár Köztársaság nem köteles elismerni a spanyol születési anyakönyvi kivonatban megállapított leszármazást a bolgár családjog és öröklési jog alkalmazásában, tekintettel arra, hogy a leszármazás családjogi értelemben vett meghatározása a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartozik. E résztvevők tehát legalábbis hallgatólagosan úgy vélték, hogy e hatáskört nem kérdőjelezhetik meg az alapeljárás felperesének és lányának a Charta 7. cikke szerinti magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogára, vagy a 24. cikk (2) bekezdésében foglalt, a gyermek mindenek felett álló érdekére vonatkozó megfontolások.

92. Az ilyen korlátozott felülvizsgálatot azonban nem lehet a nemzeti identitás minden kifejezésére alkalmazni, hanem csak a szóban forgó nemzeti identitás alapvető kifejezésére, annak elkerülése érdekében, hogy az EUSZ 4. cikk (2) bekezdésének alkalmazása sértse az uniós jog elsőbbségének elvét.⁴⁹

⁴⁵ Amely csupán azt írta elő, hogy „[a]z Unió tiszteletben tartja a tagállamainak nemzeti identitását”.

⁴⁶ Lásd: 1979. február 20-i Rewe-Zentral ítélet (120/78, EU:C:1979:42, 14. pont); 2004. december 14-i Bizottság kontra Németország ítélet (C-463/01, EU:C:2004:797, 75. pont); 2019. október 10-i Krah ítélet (C-703/17, EU:C:2019:850, 55. pont).

⁴⁷ Lásd, például: 1997. december 9-i Bizottság kontra Franciaország ítélet (C-265/95, EU:C:1997:595, 33. és 34. pont); 2008. szeptember 11-i Bizottság kontra Németország ítélet (C-141/07, EU:C:2008:492, 46. pont); 2009. szeptember 8-i Liga Portuguesa de Futebol Profissional és Bwin International ítélet (C-42/07, EU:C:2009:519, 69. pont).

⁴⁸ Lásd e tekintetben a jelen indítvány 86. és 88. pontját.

⁴⁹ Lásd különösen: 1970. december 17-i Internationale Handelsgesellschaft ítélet (11/70, EU:C:1970:114, 3. pont).

93. A nemzeti identitás védelmének kérdését mostanáig felvető ügyekben nem azon felfogás alapvető kifejezése volt kérdéses, amelyet az érintett tagállam a nemzeti identitásának címén védeni kívánt. Ezen ügyek többségének az uniós polgárok szabad mozgásának abból eredő korlátozása volt a tárgya, hogy megtagadták a valamely másik tagállamban általuk elfogadott név elismerését. Kétségtelen, a Bíróság megállapította, hogy a nemesség eltörlése, a nemzeti hivatalos nyelv védelme vagy az állam köztársasági államformája – amelyekre e megtagadás igazolása érdekében hivatkoztak – részét képezheti az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitásnak.⁵⁰ Mindazonáltal hangsúlyozni kell, hogy a név átírására vagy elismerésére vonatkozó kötelezettség általában nem érinti e célkitűzések lényegét. Ezért elemezte a Bíróság az érintett tagállam által előterjesztett igazolást olyan jogszerű célkitűzés címén, amely igazolhatja a korlátozást.⁵¹

94. E különbségtétel szemléltetéseképpen meg kell jegyezni, hogy valamely nemesi címnek vagy címelemnek egy név összetevőjeként történő elismerésére vonatkozó kötelezettség – amely a Sayn-Wittgenstein és Bogendorff von Wolfersdorff ügyek tárgyát képezte – nem kérdőjelezi meg a nemesség eltörlését vagy valamely állam köztársasági államformáját, mivel abból semmilyen kiváltság nem ered. Hasonlóképpen, a Coman ügyen a Bíróság megállapította, hogy valamely tagállam azon kötelezettsége, hogy elismerje – kizárólag valamely, harmadik állambeli állampolgár származékos tartózkodási jogának megadása szempontjából – az olyan, azonos nemű személyek közötti házasságot, amelyet egy másik tagállamban, annak jogával összhangban kötöttek, nem sérti a házasság intézményét, amely a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartozik. Ennek oka, hogy egy ilyen házasságnak a kizárólag a tartózkodási jog megadása céljából való elismerése nem foglal magában olyan kötelezettséget a tagállam számára, hogy az a nemzeti jogában rendelkezzen az azonos nemű személyek közötti házasság intézményéről. Ebből következően a kizárólag az uniós polgárokat az uniós jog alapján megillető jogok gyakorlása céljából történő elismerésre vonatkozó ilyen kötelezettség nem sérti az érintett tagállam nemzeti identitását.⁵²

95. Más a helyzet, amennyiben az uniós jog alapján igényelt okirat ténylegesen módosíthatja a nemzeti jogintézményt vagy felfogást, ily módon beleavatkozva a tagállamok érintett területen fennálló kizárólagos hatáskörébe. Ez különösen akkor fordulhat elő, ha azon felfogásnak magát a tárgyát képező szabályokról van szó, amelyeket az állam a nemzeti identitásának címén védeni kíván.

96. A nemzeti identitás ilyen alapvető kifejezését illetően a felülvizsgálat terjedelmét korlátozni kell az uniós jog alkalmazási körében a tagállamok számára fenntartott hatáskörök megóvása érdekében.⁵³

97. A jelen ügy tökéletesen szemlélteti ennek szükségességét.

98. Így e területen uniós hatáskör hiányában a nemzeti családjogra főszabály szerint nem terjed ki a Charta szempontjából történő felülvizsgálat, tekintettel arra, hogy az 51. cikkének (1) bekezdése értelmében a tagállamok e területen nem hajtják végre az uniós jogot. Tekintettel e terület

⁵⁰ Lásd: 2010. december 22-i Sayn-Wittgenstein ítélet (C-208/09, EU:C:2010:806, 83., 88. és 92. pont); 2011. május 12-i Runevič-Vardyn és Wardyn ítélet (C-391/09, EU:C:2011:291, 86. és 87. pont); 2016. június 2-i Bogendorff von Wolfersdorff ítélet (C-438/14, EU:C:2016:401, 73. pont).

⁵¹ Lásd e tekintetben a jelen indítvány 82. pontját, valamint a lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

⁵² 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 45. és 46. pont).

⁵³ Lásd ebben az értelemben: Poiares Maduro főtanácsnok Rottmann ügyre vonatkozó indítványa (C-135/08, EU:C:2009:588, 24. és 25. pont).

különösen érzékeny jellegére és alapvető jelentőségére, az akár az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitás körébe is tartozhat, amely rendelkezés szerint az uniós jog tiszteletben tartja az értékek és felfogások eltéréseit.⁵⁴

99. Márpedig amint határon átnyúló elem van egy családi kapcsolatban, minden nemzeti családjogi rendelkezés az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdése korlátozásának minősülhet kizárólag amiatt, hogy eltér valamely más tagállam szabályozásától.⁵⁵ Amennyiben az ilyen korlátozás igazolásának vizsgálata keretében a Bíróság minden egyes esetben kimerítő felülvizsgálatnak vetné alá a nemzeti szabályozást a Charta, és különösen a családi kapcsolatokat szabályozó rendelkezései – mint például a 7. és a 24. cikk – szempontjából, ennek az lenne a következménye, hogy a nemzeti családjog egészét, beleértve a különbségek alapvető kifejezését – amit az Unió az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése alapján tiszteletben tart –, összhangba kellene hozni egy olyan egységes családpolitikai felfogással, amelyet a Bíróság az említett rendelkezések értelmezése során dolgozna ki.

100. Az ilyen értelmezés ezenfelül ellentétes lenne a Charta 51. cikkének (2) bekezdésével, amely szerint a Charta az uniós jog alkalmazási körét nem terjeszti ki az Unió hatáskörein túl.

c) A jelen ügyre történő alkalmazás

101. A fenti megfontolásokból következik, hogy amikor az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitás alapvető kifejezése vitatott, a Bíróságnak az ezen – többek között az EUSZ 2. cikkben előírt értékek tiszteletben tartására vonatkozó – elvre való hivatkozás korlátainak a felülvizsgálatára kell szorítkoznia.⁵⁶ Ennélfogva meg kell vizsgálni, hogy a jelen ügyben ez a helyzet áll-e fenn.

1) Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitás alapvető kifejezésének érintettségéről

102. Emlékeztetni kell arra, hogy az alapeljárás felperese szabad mozgásának korlátozása abból ered, hogy nem ismerik el a Spanyolországban létesült családi kapcsolatait.⁵⁷

i) A leszármazásnak a születési anyakönyvi kivonat kiállítása érdekében történő elismeréséről

103. E tekintetben egyrészt arról van szó, hogy a jelen ügyben igényelt születési anyakönyvi kivonat kiállítását illeti, amelyben tehát az alapeljárás felperese és házastársa a gyermek két anyjaként szerepel, meg kell állapítani, hogy az alapeljárás felperesének egy ilyen kivonatba anyaként történő bejegyzése szükségszerűen maga után vonja a házasság joghatásainak a leszármazás meghatározása érdekében történő elismerését. A jelen részben vizsgált esetben ugyanis, tehát ha az alapeljárás felperese nem a gyermek biológiai anyja,⁵⁸ az anyasága abból ered, hogy ő a gyermek biológiai

⁵⁴ Lásd a jelen indítvány 70. és 79. pontját.

⁵⁵ Amint arra a fentiekben emlékeztettem, amikor a fogadó tagállamban a családi élet kialakul vagy megszilárdul, az uniós polgárok szabad mozgáshoz való joga a Bíróság ítélkezési gyakorlata alapján maga után vonja, hogy az érintett családtagok folytathatják e családi életet a származási tagállamukba való visszatérés során, lásd: 1992. július 7-i Singh ítélet (C-370/90, EU:C:1992:296, 21. és 23. pont); 2017. november 14-i Lounes ítélet (C-165/16, EU:C:2017:862, 52. pont); 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 32. pont).

⁵⁶ Lásd a jelen indítvány 73. pontját.

⁵⁷ Lásd a jelen indítvány 62–64., valamint 67. pontját.

⁵⁸ Lásd a jelen indítvány 37. és 55. pontját.

anyjának házastársa. Ezenkívül a születési anyakönyvi kivonatba a gyermek biológiai anyja mellett történő bejegyzése, legalábbis a tényállás szerint, a bolgár családjog értelmében vett anyai jogállást biztosítana számára.⁵⁹

104. Az uniós jog alapján a kérelem elfogadásának kötelezettsége a Bolgár Köztársaság számára kötelezettségeket teremtene a családjog területén, tehát egy olyan területen, ami a tagállamok nemzeti identitásához tartozhat, és nem csupán – mint a Coman ügyben – az uniós jog által szabályozott területen, mint amilyen az uniós polgárok és családtagjaik tartózkodási joga. Amint ugyanis arra a lengyel kormány a Bíróság előtti eljárásban lényegében rámutatott, kizárólag az uniós jog értelmében vett szabad mozgás érdekében nem lehet születési anyakönyvi kivonatot kiállítani.⁶⁰ A születési anyakönyvi kivonat az, amely jellegénél fogva tükrözi a családjogi értelemben vett leszármazást.

105. Márpedig a leszármazásra vonatkozó szabályok meghatározzák a családjognak magát a tárgyat képező családi kötelékeket. E szabályok alkotják azon felfogás lényegét, amelyet a Bolgár Köztársaság a nemzeti identitásának címén védeni kíván.⁶¹ Amint ugyanis azt a jelen indítvány 78. pontja kifejti, a család és a családtagok meghatározása alapvető jelentőségű az államközösség számára. Így a spanyol születési anyakönyvi kivonat átírásának kötelezettsége akár annak meghatározását is eredményezné, hogy a Bolgár Köztársaság kinek adja meg az állampolgárságot.

106. A 2016/1191 rendelet 2. cikkének (4) bekezdése ebben az összefüggésben egyértelműen kifejezésre juttatja az európai jogalkotó azon szándékát, hogy kizárja egy másik tagállam által kiállított közokiratban megállapított leszármazás elismerésének kötelezettségét. E körülmények között úgy kell tekinteni, hogy a leszármazás elismerésének a születési anyakönyvi kivonat kiállítása céljából történő kötelezettsége érinti a Bolgár Köztársaság fent írt értelemben vett nemzeti identitásának alapvető kifejezését.⁶²

107. Kétségtelenül – és nem ok nélkül – lehetne arra hivatkozni, hogy a családi élet más formáinak jogi elismerése semmilyen negatív következménnyel nem járna a Bolgár Köztársaság által védeni kívánt „hagyományos” családfelfogásra, hanem ellenkezőleg, azt teljes mértékben érintetlenül hagyná. Ami ugyanakkor jelentőséggel bír, az az, hogy itt egy normatív értékelésről van szó, ami, tekintettel a hatáskörmegosztás rendszerére, a tagállamok hatáskörébe tartozik. Amennyiben a Bíróságnak a tagállam helyébe kellene lépnie az érintett tagállam által meghatározott nemzeti identitás védelmére szolgáló intézkedés szükségességének megítélése érdekében, e felfogás maga értelmét vesztené. E körülmény véleményem szerint szemlélteti azt a következtetést, amely szerint a nemzeti identitás lényegére hivatkozást nem lehet arányossági felülvizsgálat tárgyává tenni (amelynek egy szakasza az intézkedés szükséges jellegének az elérni kívánt célkitűzés szempontjából történő elemzése).

ii) A leszármazásnak a polgárok szabad mozgására vonatkozó másodlagos uniós jogból eredő jogok gyakorlása céljából történő elismeréséről

108. Mindazonáltal másrésről megjegyzendő, hogy a felperes szabad mozgását érintő, a fenti 62. pontban leírt akadályok nagy része megszüntethető a Spanyolországban létesített rokoni kötelékeknek a kizárólag a polgárok szabad mozgására vonatkozó másodlagos uniós jog

⁵⁹ Lásd továbbá a jelen indítvány 57. pontját.

⁶⁰ Az alapeljárás felperese egyébiránt azt nem kéri, mivel pontosan a Spanyolországban létesített szülői jogállást kívánja megszerezni.

⁶¹ Lásd e tekintetben a jelen indítvány 74., valamint 95. pontját.

⁶² Lásd különösen a jelen indítvány 92. és 95. pontját.

alkalmazása érdekében történő elismerése révén. Így a lányának a 2004/38 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének c) pontja értelmében vett „egyesesági leszármazottként” történő elismerése, valamint a házastársának az ugyanezen rendelkezés a) pontja értelmében vett „házastársként” történő elismerése következményeként e személyek az alapeljárás felperesével együtt tartózkodhatnak Bulgáriában.⁶³ Ugyanígy, tekintettel arra, hogy e fogalmaknak a 2004/38 irányelv szerinti meghatározását a migráns munkavállaló „családtagjának” a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról szóló, 2011. április 5-i 492/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2011. L 141., 1. o.)⁶⁴ értelmében vett fogalmát illetően is alkalmazni kell, ez ezenkívül biztosítja, hogy a Bíróságnak ugyanezen rendelet 7. cikkének (2) bekezdésére vonatkozó állandó ítélkezési gyakorlatának megfelelően⁶⁵ a gyermek – a biológiai gyermekkel azonos jogcímen – igényt tarthat például az alapeljárás felperesének migráns munkavállaló jogállásához kapcsolódó szociális és adókedvezményekre.

109. Márpedig mivel a rokoni köteleknek a kizárólag a másodlagos jogból, mint például a 2004/38 irányelvből vagy a 492/2011 rendeletből eredő jogok gyakorlása érdekében történő elismerésének joghatásai az Unió hatáskörébe tartozó területet érintenek, nem lehet úgy tekinteni, hogy valamely tagállam azon kötelezettsége, hogy biztosítsa e jogokat azon uniós polgároknak, akik az ilyen rokoni köteleket egy másik tagállam joga alapján érvényesen hozták létre, a családjog területén a tagállamoknak fenntartott hatáskörökbe való beavatkozásnak minősül.

110. Következésképpen e körülmények között a Spanyolországban létesített rokoni köteleknek a kizárólag a személyek szabad mozgására vonatkozó másodlagos uniós jog alkalmazása céljából történő elismerése nem sérti a tagállamok nemzeti identitását.⁶⁶

111. Annak megtagadását tehát, hogy a Spanyolországban létesített családi helyzetet elismerjék, és a gyermeket ennek keretében az alapeljárás felperesének és feleségének mint „házastársának” az „egyesesági leszármazottjának” tekintsék a 2004/38 irányelv 2. cikk 2. pontjának a) és c) alpontja értelmében, a Charta alapján arányossági vizsgálatnak kell alávetni.⁶⁷

112. E tekintetben először is emlékeztetni kell arra, hogy a „családi életnek” a Charta 7. cikke értelmében vett fogalma az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) az 1950. november 4-én Rómában aláírt, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (kihirdette: az 1993. évi XXXI. tv., a továbbiakban: EJEE) 8. cikkére vonatkozó ítélkezési gyakorlatában kialakított meghatározás szerint a szoros személyes kapcsolatok gyakorlati valóságától függ.⁶⁸ A Bíróság így megállapította, hogy a Charta 7. cikke kiterjed az azonos nemű személyek között kialakult családi kapcsolatokra,⁶⁹ nincs jelentősége ezek adott

⁶³ Lásd, analógia útján: 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 51. és 56. pont).

⁶⁴ Lásd: 2016. december 15-i Depesme és társai ítélet (C-401/15–C-403/15, EU:C:2016:955, 51. pont).

⁶⁵ 2013. június 20-i Giersch és társai ítélet (C-20/12, EU:C:2013:411, 40. pont); 2016. december 15-i Depesme és társai ítélet (C-401/15 – C-403/15, EU:C:2016:955, 40. pont); 2019. július 10-i Aubriet ítélet (C-410/18, EU:C:2019:582, 38. pont).

⁶⁶ Lásd analógia útján: 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 45. és 46. pont).

⁶⁷ Lásd analógia útján: 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 47. pont).

⁶⁸ EJEB, 2001. július 12., K. és T. kontra Finnország (CE:ECHR:2001:0712JUD002570294, 150. §).

⁶⁹ 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 49. és 50. pont).

tagállambeli jogi minősítésének. A Charta 24. cikke (2) és (3) bekezdésének együttes értelmezéséből ezenkívül következik, hogy a gyermek mindenek felett álló érdeke általános szabályként magában foglalja a család egységének fenntartását⁷⁰.

113. A jelen ügyben nem vitatott, hogy a két nő nem csupán érvényesen megszerezte a spanyol jog alapján a szülői jogállást, de ténylegesen is családi életet élnek a lányukkal Spanyolországban. Amint azt a fentiekben kifejtettem,⁷¹ e családi életet veszélyeztetné többek között az, ha az alapeljárás felperese nem tartózkodhatna szokásos körülmények között a családtagjaival a származási tagállamában.⁷² Márpedig pontosan az olyan aktusokból eredő jogok biztosítják az uniós polgár számára, hogy a Charta 7. cikkének értelmében vett családi életet *éljen*, mint a 2004/38 irányelv és a 492/2011 rendelet. A Bíróság már megállapította, hogy a Charta 7. cikke „pozitív” kötelezettségeket is keletkeztethet a tagállamok számára, azzal, hogy tiszteletben kell tartaniuk az érintett egyének és a társadalom egészének érdekei közötti egyensúlyt.⁷³

114. E körülmények között, tekintettel arra, hogy a Spanyolországban létesített rokoni kötelékeknek a kizárólag a polgárok szabad mozgására vonatkozó másodlagos uniós jog alkalmazása céljából történő elismerésére vonatkozó kötelezettség nem módosítja a bolgár családjogi leszármazás- vagy házasságfelfogást, és új felfogások bevezetéséhez sem vezet e jogterületen, úgy kell tekinteni, hogy a gyermeknek a felperes és a házastársa tekintetében fennálló leszármazása elismerésének a megtagadása túllépi az e célkitűzések megóvásához szükséges mértéket.

115. Ebből következően azt a következtetést kell levonni, hogy a Bolgár Köztársaság nem tagadhatja meg a gyermek leszármazásának a felperessel és a házastársával szembeni, kizárólag a polgárok szabad mozgására vonatkozó másodlagos uniós jog alkalmazása céljából történő elismerését arra hivatkozással, hogy a bolgár jog nem teszi lehetővé sem az azonos nemű személyek házasságát, sem a gyermek biológiai anyja házastársának anyaságát.

2) Az EUSZ 2. cikk betartásáról a leszármazás születési anyakönyvi kivonat kiállítása céljából történő elismerésének hiányát illetően

116. Annak meghatározása van hátra, hogy az egyrészt a gyermek, és másrészt az alapeljárás felperese és házastársa között Spanyolországban létesített rokoni kötelékeknek a születési anyakönyvi kivonat kiállítása céljából történő elismerésének a megtagadása nem sérti-e az EUSZ 2. cikket. E rendelkezés szerint az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul.

⁷⁰ Ezt a másodlagos uniós jog különböző aktusai megerősítik, lásd például a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról szóló, 2011. december 13-i 2011/95/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 337., 9. o.; helyesbítések: HL 2017.L 167., 58. o.; HL 2019. L 19., 20. o.) (18) preambulumbekkezdése, amely előírja, hogy a tagállamoknak „[a] gyermek mindenek felett álló érdekének vizsgálatakor [...] megfelelően tekintetbe kell venniük különösen a család egységének elvét”; lásd szintén: Pikamäe főtanácsnok TQ (Kísérő nélküli kiskorú kiutasítása) ügyre vonatkozó indítványa (C-441/19, EU:C:2020:515, 65. o.).

⁷¹ Lásd többek között a jelen indítvány 62. pontját.

⁷² Lásd ebben az értelemben: 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 48. pont).

⁷³ 2006. június 27-i Parlament kontra Tanács ítélet (C-540/03, EU:C:2006:429, 54. pont).

117. Az EUSZ 2. cikkben előírt értékek tiszteletben tartása az Unióhoz csatlakozás előfeltétele, amelyet valamennyi tagállamnak mindig teljesítenie kell.⁷⁴

118. Az EUSZ 2. cikk szerinti vizsgálat, különösen az egyenlőség elvének és az emberi jogok tiszteletben tartásának vizsgálata ugyanakkor nem hasonlítható valamely nemzeti rendelkezésnek a Chartának megfelelő alapvető jogok fényében történő vizsgálatához.⁷⁵ A Charta nem vezeti be a tagállamokban az alapvető jogok védelmének minimális harmonizációs szintjét, amelyet mindig alkalmazni kell. A Charta ugyanis az 51. cikke (2) bekezdése szerint az uniós jog alkalmazási körét nem terjeszti ki az Unió hatáskörein túl. E körülmények között az EUSZ 2. cikk szerinti vizsgálatnak ezen elvek és jogok lényeges tartalmának betartására kell korlátozódnia.⁷⁶

119. Márpedig, amennyiben a szóban forgó nemzeti szabályozás a gyakorlatban tiszteletben tartja az EJEB vagy akár a Charta követelményeit, *a fortiori* úgy kell tekinteni, hogy ez a helyzet az EUSZ 2. cikkből eredő követelményeket illetően is.

120. A jelen ügyben meg kell vizsgálni egyrészt, hogy maga a Bulgária által a nemzeti identitásának címén védeni kívánt felfogás, valamint másrészt annak eredménye összhangban van-e egymással.

121. Először is, ami az úgynevezett „hagyományos” család védelmének célkitűzését illeti, vizsgálni kell különösen, hogy e célkitűzés összhangban van-e a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének lényeges tartalmával, amely elvet az Unió az EUSZ 2. cikk alapján támogat.

122. Az azonos nemű személyek közötti házasság e célból történő megtiltása, valamint az, hogy a gyermek anyjaként csak egy nőt ismernek el, tagadhatatlanul eltérő bánásmódot jelent a heteroszexuális és a homoszexuális párok között. Mindazonáltal a házasságkötést illetően meg kell állapítani, hogy jelenleg nincs olyan konszenzus az Unión belül, amely szerint ezen eltérő bánásmód ne lehetne igazolt. A Bíróság ezért az állandó ítélkezési gyakorlatában megállapítja, hogy a tagállamok nem kötelesek a nemzeti jogukban rendelkezni az azonos nemű személyek közötti házasság intézményéről.⁷⁷ Másrészt azon körülményt illetően, hogy a gyermek biológiai anyjának a férje – a női házastársával ellentétben – a gyermek másik szülőjének tekintendő, meg kell jegyezni, hogy az EJEB úgy ítélte meg, hogy ez nem minősül még eltérő bánásmódnak sem. Mivel ugyanis nincs ténybeli alapja annak a törvényes vélelemnek, amely szerint a gyermek a biológiai anya női házastársától származik,⁷⁸ a biológiai anya férjének helyzete nem hasonlítható az előbbi női házastársának helyzetéhez.⁷⁹ E körülmények között nem lehet úgy tekinteni, hogy a Bulgária által a nemzeti identitásának címén védeni kívánt, házasságra és leszármazásra vonatkozó felfogás sérti az EUSZ 2. cikket.

⁷⁴ Lásd ebben az értelemben: 2019. június 24-i Bizottság kontra Lengyelország (A legfelsőbb bíróság függetlensége) ítélet (C-619/18, EU:C:2019:531, 42. pont).

⁷⁵ Lásd ebben az értelemben: 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juizes Portugueses ítélet (C-64/16, EU:C:2018:117, 29. és 30. pont); 2019. június 24-i Bizottság kontra Lengyelország (A legfelsőbb bíróság függetlensége) ítélet (C-619/18, EU:C:2019:531, 50. pont).

⁷⁶ Lásd ebben az értelemben: 2018. július 25-i Minister for Justice and Equality (Az igazságszolgáltatási rendszer hiányosságai) ítélet (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 48. pont); 2019. június 24-i Bizottság kontra Lengyelország (a legfelsőbb bíróság függetlensége) ítélet (C-619/18, EU:C:2019:531, 58. pont).

⁷⁷ 2016. november 24-i Parris ítélet (C-443/15, EU:C:2016:897, 59. pont); 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 37. pont).

⁷⁸ Ez arra az esetre értendő, ha – mint a jelen esetben – nem olyan párról van szó, amelynek egyik tagja transzszexuális, illetve nem béranyaság, vagy olyan helyzet érintett, amelyben a gyermek az anya ivarsejtjéből származik, de a másik személy hordta ki és szülte.

⁷⁹ EJEB, 2013. május 7., Boeckel és Gessner-Boeckel kontra Németország (CE:ECHR:2013:0507DEC000801711, 30. §).

123. Másodszor, ami az így kapott eredményt illeti, nevezetesen, hogy a bolgár jog alapján nincs rokoni kötelék a gyermek és az alapeljárás felperese között, ezen eredménynek összhangban kell lennie az EUSZ 2. cikkéből eredő követelménnyel az emberi jogok tiszteletben tartását illetően. Különösen az EJEE 8. cikkében előírt, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogról és a gyermek mindenek felett álló érdekéről van szó, amelynek védelme ugyanezen rendelkezés, valamint az Egyesült Nemzeteknek a gyermekek jogairól szóló, 1989. november 20-i egyezménye (kihirdette az 1991. évi LXIV. tv.) 3. cikkének (1) bekezdése alapján kötelezi a Bolgár Köztársaságot.⁸⁰

124. Az EJEB ítélkezési gyakorlata szerint e jogok lényegének tiszteletben tartása ugyanakkor nem követeli meg egy olyan szülőtől való leszármazás jogi elismerését, aki nem a gyermek biológiai szülője. Noha a biológiai leszármazás az egyén személyazonossága alapvető elemének tekintendő,⁸¹ amelyet az EJEE 8. cikke véd, az ugyanakkor jelenleg nem érvényes valamely személynek más személytől való, külföldön megállapított jogi leszármazására.⁸²

125. E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy az EJEB jelenleg szintén úgy ítéli meg, hogy valamely Szerződő Állam nem köteles engedélyezni a gyermek biológiai anyjának homoszexuális partnere általi egyszerű örökbefogadást.⁸³

126. Ezenkívül a családi élet tiszteletben tartásához való jogot lényegében az a lehetőség jellemzi, hogy más családokkal összességében összehasonlítható feltételek mellett lehet együtt élni.⁸⁴ Másképp megfogalmazva, e jog lényeges tartalma szempontjából a tényleges családi élet biztosítása releváns. A gyakorlatban egy állami intézkedés különösen nem jelentheti a családtagok elválasztásának kockázatát.⁸⁵ Márpedig, amint azt a fentiekben kifejtettem,⁸⁶ még ha a családjogi értelemben vett rokonsági köteléket nem is ismerik el, a gyakorlatban biztosított, hogy az alapeljárás felperese és házastársa a lányukkal Bulgáriában és a többi uniós tagállamban más családokhoz hasonló feltételek mellett együtt élhet, tekintettel arra, hogy családtagként kell kezelni őket többek között a 2004/38 irányelv és a 492/2011 rendelet alkalmazása szempontjából.

127. Az EJEB-nek a Cour de cassation (semmitőszék, Franciaország) kérelmére az EJEB Mennesson kontra Franciaország ítéletét követően elfogadott véleményéből adott esetben következő magasabb szintű követelményeket nem lehet úgy tekinteni, mint amelyek tükrözik az EUSZ 2. cikk értelmében vett magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog lényeges tartalmát. A fent hivatkozott véleményben egy, az Egyesült Államokban bérnyaság útján fogant gyermeknek a „leendő” anyjától történő leszármazását illetően – aki nem a biológiai anyja –, az EJEB úgy vélte, hogy noha a „leendő” anya származási tagállama nem volt köteles elismerni az amerikai születési anyakönyvi kivonatban megállapított leszármazást, biztosítania kellett volna egy másik lehetőséget a gyermek és ezen anya között lévő rokonsági kötelék megállapítására,

⁸⁰ Lásd ebben az értelemben: EJEB, 2014. június 26., Mennesson kontra Franciaország (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, 99. §).

⁸¹ EJEB, 2006. július 13., Jäggi kontra Svájc (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, 37. pont).

⁸² Lásd ebben az értelemben: EJEB, 2014. június 26., Mennesson kontra Franciaország (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, 100. §), 2019. április 10-i tanácsadó vélemény (P16-2018-001. sz. kereset, 53. §).

⁸³ EJEB, 2012. március 15., Gas és Dubois kontra Franciaország (CE:ECHR:2012:0315JUD002595107, 62. és 72. §).

⁸⁴ EJEB, 2010. december 21., Chavdarov kontra Bulgária (CE:ECHR:2010:1221JUD000346503, 49. és 50. §§); 2014. június 26., Mennesson kontra Franciaország (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, 92. és 94. §§).

⁸⁵ Lásd ebben az értelemben: EJEB 2014. június 26., Mennesson kontra Franciaország (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, 92. §).

⁸⁶ Lásd a jelen indítvány 108–115. pontját.

mint például az örökbefogadást.⁸⁷ Az EJEB ugyanakkor nem foglalt állást e megoldás és a jelen indítvány 125. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat közötti kapcsolatot illetően, amely szerint egy Szerződő Állam nem köteles engedélyezni a gyermeknek a biológiai anyjának homoszexuális partnere általi egyszerű örökbefogadását.

128. Mindenesetre amint az a fentiekben felidőzésre került, az EUSZ 2. cikk tiszteletben tartása az Unióhoz csatlakozás előfeltétele.⁸⁸ E körülmények között először is azon tényen kívül, hogy az uniós tagállamoknak csak egy része ratifikálta a tanácsadó véleményre vonatkozó, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény mellékletét képező tizenhatodik kiegészítő jegyzőkönyvet, és hogy e vélemények nem kötelező erejűek,⁸⁹ az EJEE bármely megsértését nem lehet az EUSZ 2. cikk megsértésének tekinteni. Másodszor, ami a tagállamoknak fenntartott hatásköröket illeti, az alapvető jogok tiszteletben tartását az EJEB biztosítja, és nem a Bíróság.⁹⁰

129. Ebből következően a Bolgár Köztársaságnak a nemzeti identitásra történő hivatkozása a leszármazásnak a bolgár családjog és öröklési jog alkalmazása céljából történő meghatározását illetően nem sérti az EUSZ 2. cikket. E tekintetben tehát a hivatkozás a jelen ügyben az Unió beavatkozásának korlátját jelentheti, és így akadályozza, hogy a Bolgár Köztársaság köteles legyen az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdése alapján elismerni a Spanyolországban megállapítottak szerinti, családjogi értelemben vett leszármazást.

130. Ezen eredmény megfelel az európai jogalkotó akaratának, amelyet a 2016/1191 rendelet rendelkezésein keresztül fejezett ki, amely szerint nem írja elő egy másik tagállamban létrehozott anyagi jogi helyzet elismerésének kötelezettségét annak érdekében, hogy a személyállapotok területén megszüntesse az uniós polgárok szabad mozgásának akadályait.

131. Noha ebből az következik, hogy a Bíróság nem vizsgálja a leszármazást szabályozó nemzeti jognak és a gyermek mindenek felett álló érdekének a Charta 24. cikkének (2) bekezdése értelmében vett fogalmának az összeegyeztethetőségét, ez nem mentesíti a kérdést előterjesztő bíróságot azon kötelezettség alól, hogy vizsgálja annak a határozatnak az arányosságát, amely nem ismeri el a gyermek leszármazását a nemzeti (alkotmány)joga, és adott esetben a Bolgár Köztársaság nemzetközi kötelezettségei alapján. Emlékeztetni kell ugyanis arra, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekének megóvása a Bolgár Köztársaságot a nemzeti joga által szabályozott minden helyzetben terheli az EJEE 8. cikke, valamint a gyermekek jogairól szóló ENSZ egyezmény 3. cikkének (1) bekezdése alapján. Ráadásul hangsúlyozni kell, hogy ezen érdek és más esetleg alkotmányos szintű értékek egyensúlyba hozatala, mint például az úgynevezett „hagyományos” család védelme, a jogállam szerves része. Másképp megfogalmazva, a jelen ügyben nem az a kérdés merül fel, hogy a Spanyolországban létesített leszármazás elismerése megtagadásának arányosságát kell-e vizsgálni, vagy sem, hanem hogy a vizsgálatot milyen – uniós vagy nemzeti – szinten kell elvégezni.

⁸⁷ 2019. április 10-i tanácsadói vélemény (P16-2018-001. sz. kereset, 53. §). Az alapeljárás felperese azt állítja, hogy a jelen esetben ez nem járható út, tekintettel arra, hogy a bolgár nemzetközi magánjog az örökbefogadásra alkalmazandó jogot a gyermek szokásos tartózkodási helyéhez köti, ami a jelen esetben Spanyolország. Márpedig a spanyol jog alapján a gyermeknek valamelyik, anyaként már elismert nő általi örökbefogadása értelemszerűen kizárt. Azonban felvethető a kérdés, hogy a család Bulgáriába történő visszatérése esetén nem a bolgár jogot kellene-e az örökbefogadásra alkalmazni.

⁸⁸ Lásd a jelen indítvány 117. pontját.

⁸⁹ Lásd a tanácsadó véleményre vonatkozó, az EJEE mellékletét képező tizenhatodik kiegészítő jegyzőkönyv 5. cikkét.

⁹⁰ Lásd e tekintetben a jelen indítvány 110. és 118. pontját is.

132. E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy a kérdést előterjesztő bíróság kifejezetten kételyeknek ad hangot az alapeljárás felperesével fennálló rokoni kötelék el nem ismerése esetén kialakuló helyzetnek az EJEE-vel és különösen a Mennesson kontra Franciaország⁹¹ ügyben az EJEB által elfogadott, fent hivatkozott tanácsadó véleménnyel való összeegyeztethetőségét illetően. Következésképpen, amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy e megtagadás sérti az EJEE alapján a Bolgár Köztársaságot terhelő kötelezettségeket, azt kell tennie, amit a bolgár bírósági rendszer előír annak érdekében, hogy valamely helyzetet összeegyeztethetővé tegyen az ezen egyezményből eredő kötelezettségekkel (például a bolgár jogot az EJEE rendelkezéseinek fényében értelmezni, közvetlenül az EJEE-t vagy mást alkalmazni).

3) Közbenső következtetés

133. A fenti megfontolások összességéből következik, hogy a Bulgária által az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitásra történő hivatkozás igazolhatja annak a megtagadását, hogy a gyermeknek a spanyol születési anyakönyvi kivonat által megállapított leszármazását a nemzeti családjog értelmében vett leszármazást meghatározó születési anyakönyvi kivonat kiállítása céljából elismerjék. Következésképpen Bulgária az uniós jog értelmében nem köteles ezen az alapon a bolgár állampolgárságnak a gyermek részére történő megadására sem.

134. Mindazonáltal a nemzeti identitásra hivatkozás nem igazolhatja a spanyol születési anyakönyvi kivonatban megállapított rokoni köteléknek a kizárólag a polgárok szabad mozgására vonatkozó másodlagos uniós jog – mint például a 2004/38 irányelv és a 492/2011 rendelet – által az alapeljárás felperesének biztosított jogok gyakorlása céljából történő elismerésének a megtagadását.

D. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdésről abban az esetben, ha a gyermek bolgár állampolgár

135. Mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy az alábbiakban vizsgált esetben az alapeljárás felperese vagy a gyermek biológiai anyja, vagy a törvényes anyja, amelyből nem csupán az következik, hogy a gyermek bolgár állampolgár, hanem az is, hogy az EUMSZ 20. cikk (1) bekezdése alapján uniós polgár. Ez az eset tehát közelít a C-2/21. sz. Rzecznik Praw Obywatelskich ügy⁹² alapjául szolgáló tényálláshoz.

1. A gyermek jogainak sérelméről

a) A korlátozás fennállásáról

136. Ami azt a kérdést illeti, hogy a gyermek születési anyakönyvi kivonata kiállításának a bolgár hatóságok általi megtagadása az uniós jogból eredő jogai korlátozásának minősül-e, a kérdést előterjesztő bíróság azon tényre helyezi a hangsúlyt, hogy a bolgár jog alapján a születési anyakönyvi kivonat kiállításától függ a bolgár személyazonosító okmány kiállítása. Így a születési

⁹¹ EJEB 2019. április 10-i tanácsadói vélemény (P16-2018-001. sz. kereset).

⁹² Lásd a fenti 4. pontot, valamint a 7. lábjegyzetet.

anyakönyvi kivonat kiállításának megtagadásával a bolgár hatóságok ténylegesen megfosztanak a gyermeket a bolgár személyazonosító okmány megszerzésének lehetőségétől, amit a 2004/38 irányelv 4. cikkének (3) bekezdése ugyanakkor kifejezetten előír.⁹³

137. Semmi kétség, hogy a gyermek szabad mozgáshoz való jogának tényleges gyakorlása súlyosan sérülne, ha nem rendelkezne érvényes személyazonosító okmánnyal.⁹⁴

138. E tekintetben a tárgyaláson lefolytatott viták kétségtelenül bizonyították, hogy a bolgár hatóságok hajlandók lennének olyan születési anyakönyvi kivonatot kiállítani, amely csak az alapeljárás felperesét tünteti fel anyaként, amely alapján ezt követően ki lehetne állítani személyazonosító okmányt a lánya számára.

139. Mindazonáltal még ebben az esetben is korlátozhatja e gyermek szabad mozgáshoz való jogát önmagában az, hogy a születési anyakönyvi kivonatba és adott esetben az annak alapján kiállított úti okmányokba csak az alapeljárás felperesét jegyzik be anyaként. A spanyol születési anyakönyvi kivonat ugyanis a gyermek anyjaként jelöli meg az alapeljárás felperesének házastársát is, és nem vitatott, hogy a két nő a lányukkal Spanyolországban tényleges családi életet él.

140. Bár főszabály szerint kizárólag a tagállamok hatáskörébe tartozik a születési anyakönyvbe bejegyzendő leszármazás meghatározása, e hatáskör gyakorlása során kötelesek – amint arra a fenti 58. pont emlékeztet – az uniós jogot, és különösen az EUMSZ 21. cikk alapján valamennyi uniós polgár számára elismert, a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogra vonatkozó rendelkezéseket tiszteletben tartani.

141. E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik az olyan tagállami állampolgár gyermek helyzete, aki másik tagállamban született és ott jogszerűen tartózkodik. Ez ugyanúgy érvényes abban az esetben is, ha a gyermek soha nem hagyta el a születése szerinti tagállamot.⁹⁵

142. A szabad mozgáshoz való jog akadályozásának fennállását illetően a Bíróság már megállapította, hogy a valamely személy családi állapotára vonatkozó, különböző tagállamok által kiállított okmányokon szereplő adatok eltérése komoly adminisztratív, szakmai és magánéleti hátrányokat okozhat az érintetteknek.⁹⁶ Egy ilyen eltérés többek között kételyeket kelthet a személy személyazonosságát, vagy a nyilatkozatainak pontosságát illetően.⁹⁷ Következésképpen akadályozhatja e személynek az Unión belüli szabad mozgását.

143. A jelen esetben először is meg kell jegyezni, hogy a születési anyakönyvi kivonat bemutatását számos adminisztratív és szakmai intézkedés során előírják. Így ami azon adatok eltérését illeti, amelyek a bolgár születési anyakönyvi kivonaton szerepelnek abban az esetben, ha az csupán az

⁹³ Lásd továbbá a jelen indítvány 48. pontját.

⁹⁴ Lásd ebben az értelemben: 1997. december 2-i Dafeki ítélet (C-336/94, EU:C:1997:579, 19. pont).

⁹⁵ 2003. október 2-i Garcia Avello ítélet (C-148/02, EU:C:2003:539, 27. pont); 2008. október 14-i Grunkin és Paul ítélet (C-353/06, EU:C:2008:559, 17. pont); 2016. szeptember 13-i Rendón Marín ítélet (C-165/14, EU:C:2016:675, 42. és 43. pont); 2019. október 2-i Bajratari ítélet (C-93/18, EU:C:2019:809, 26. pont).

⁹⁶ 2003. október 2-i Garcia Avello ítélet (C-148/02, EU:C:2003:539, 36. pont); 2008. október 14-i Grunkin és Paul ítélet (C-353/06, EU:C:2008:559, 23. és 24. pont); 2010. december 22-i Sayn Wittgenstein ítélet (C-208/09, EU:C:2010:806, 66. pont); 2011. május 12-i Runevič-Vardyn és Wardyn ítélet (C-391/09, EU:C:2011:291, 76. pont); 2016. június 2-i Bogendorff von Wolffersdorff ítélet (C-438/14, EU:C:2016:401, 39. pont).

⁹⁷ 2008. október 14-i Grunkin és Paul ítélet (C-353/06, EU:C:2008:559, 26. pont); 2010. december 22-i Sayn-Wittgenstein ítélet (C-208/09, EU:C:2010:806, 68–70. pont); 2011. május 12-i Runevič-Vardyn et Wardyn ítélet (C-391/09, EU:C:2011:291, 77. pont); 2016. június 2-i Bogendorff von Wolffersdorff ítélet (C-438/14, EU:C:2016:401, 39. pont).

alapeljárás felperesét tünteti fel anyaként, illetve amelyek a spanyol születési anyakönyvi kivonaton szerepelnek, ezek következményeként e dokumentumok bemutatása kérdéseket, sőt a hamis nyilatkozat gyanúját veti fel, és ebből eredően a gyermek számára komoly hátránnyal járhat.⁹⁸

144. Másodszor, amint az már kifejtésre is került,⁹⁹ a tagállamok állampolgárai számára az e rendelkezésben elismert jogok közé tartozik a szokásos családi élet fenntartása mind a fogadó tagállamban, mind visszatéréskor abban a tagállamban, amelynek állampolgárai.¹⁰⁰

145. Márpedig a kért születési anyakönyvi kivonat kiállításának megtagadása miatt a brit házastársat végeredményben nem tekintik anyának a bolgár jog alapján. Amint ugyanis arra a jelen indítvány 57. pontja rámutat, a születési anyakönyvi kivonat e tekintetben valamely személy családjogi értelemben vett leszármazásának az illetékes hatóságok általi meghatározásának eredményét tükrözi. Ez maga után vonja a jelen indítvány 62. pontjában kifejtett valamennyi hátrányos következményt, és ez az eredmény szintén olyan jellegű, hogy visszatartja a gyermeket a származási tagállamába való visszatéréstől.

146. Harmadszor, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből nem tűnik ki, hogy a születési anyakönyvi kivonat alapján kiállítható személyazonosító okmány átvenné-e valamennyi abban szereplő adatot, köztük különösen a szülők nevét, vagy az szigorúan a birtokosára vonatkozó adatokra korlátozódna. Mindenesetre ha ezen okmányon vagy azt kísérő egyéb úti okmányon – amely arra szolgál, hogy az érintett gyermekkel utazni jogosult személyeket megjelölje – a spanyol születési anyakönyvi kivonatban anyaként feltüntetett két nő közül csak az egyik szerepel anyaként, ez szintén akadályozhatja a szabad mozgáshoz való jogát. Az előző pontokban kifejtett okok miatt ugyanis, és amint arra a Bizottság rámutatott a Bíróság előtt, az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdése értelmében a szabad mozgáshoz való jog magában foglalja, hogy a gyermek bármelyik szülőjével tudjon utazni.

147. Ebből következően meg kell állapítani, hogy abban az esetben, ha a gyermek a bolgár állampolgárságán keresztül uniós polgár jogállással rendelkezik, nem csupán a bolgár hatóságok által a 2004/38 irányelv 4. cikke (3) bekezdésének megfelelően kiállított személyazonosító okmány kiállításának megtagadása akadályozza a szabad mozgását, hanem az olyan bolgár születési anyakönyvi kivonat kiállításának megtagadása is, amely a spanyol hatóságok által kiállítottéhoz hasonlóan az alapeljárás felperesét és házastársát tünteti fel a gyermek anyjaként.

148. Végeredményben a gyermek azon esetleges lehetősége, hogy egyrészt az Egyesült Királyság szándékától függően állampolgárságot kap,¹⁰¹ és másrészt az Unió és az Egyesült Királyság jövőbeli kapcsolatáról szóló tárgyalások eredményének függvényében személyazonosító okmányt kap, amely *de facto* lehetővé teszi számára az Unió területén történő szabad mozgást és tartózkodást külön-külön mindegyik szülőjével, nem teheti kétségessé e megállapítást. Azonkívül, hogy e lehetőség bizonytalan, a fenti megfontolásokból következik, hogy a polgárok szabad mozgásának akadályozása kizárólag abból a tényből ered, hogy két, eltérő tartalmú, de azonos eseményt tanúsító közokirat áll rendelkezésre, és ebből komoly hátrányok erednek. Következésképpen a Brexitnek a kérdést előterjesztő bíróság által az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésében említett jogkövetkezményei nem befolyásolják az alapeljárás eldöntését.

⁹⁸ Lásd analógia útján: 2008. október 14-i Grunkin és Paul ítélet (C-353/06, EU:C:2008:559, 29. pont).

⁹⁹ Lásd e tekintetben a jelen indítvány 60. és 59. pontját.

¹⁰⁰ 1992. július 7-i Singh ítélet (C-370/90, EU:C:1992:296, 21. és 23. pont); 2017. november 14-i Lounes ítélet (C-165/16, EU:C:2017:862, 52. pont); 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 32. pont).

¹⁰¹ Lásd e tekintetben a fenti 14. lábjegyzetet.

b) A gyermek jogai korlátozásának igazolásáról

149. Ami először is a brit anyától való leszármazásnak a bolgár születési anyakönyvi kivonat kiállítása céljából történő elismerésének a megtagadását illeti, az előző részben kifejtett megfontolásokból következik,¹⁰² hogy az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitásra hivatkozás igazolhatja e megtagadást.

150. Ellenben ami másodszor a leszármazásnak a személyazonosító okmányok 2004/38 irányelv 4. cikke (3) bekezdésének megfelelő kiállítása céljából történő elismerésének a megtagadását illeti, nem tűnik úgy, hogy az ilyen okmányok – amikor az vagy egy azt kísérő okmány említi a szülők nevét annak érdekében, hogy megjelölje az érintett gyermekkel utazni jogosult személyeket – ugyanolyan joghatásai lehetnek, mint az ilyen említést tartalmazó születési anyakönyvi kivonatnak.¹⁰³ A személyazonosító okmányok ugyanis a személyek leszármazását érintően nincs hasonló bizonyító funkciója. Így kizártnak tűnik, hogy a Bolgár Köztársaság által védeni kívánt családfelfogás alapvető kifejezéséhez kapcsolódó jogok vagy kötelezettségek azon a körülményen alapulhatnak, hogy valamely személyt a kiskorú szülőjeként említenek a személyazonosító okmányon (vagy az ilyen dokumentumot utazás céljából kísérő okmányon). Így a spanyol születési anyakönyvi kivonatban említett két szülőnek az ilyen okmányba történő bejegyzése nem módosíthatja a bolgár jogban a leszármazás- vagy a rokonságfelfogást. A Bolgár Köztársaság számára e tekintetben teremtett egyetlen kötelezettség a gyermeknek az uniós jogból, különösen a 2004/38 irányelvből eredő jogainak biztosításához kapcsolódik, amely a 4. cikkének (3) bekezdésében előírja a személyazonosító okmány minden állampolgár számára történő kiállítását.

151. E körülmények között annak a kötelezettsége, hogy a születési anyakönyvi kivonatban anyaként megjelölt két nő nevét az ilyen okmányokba bejegyezzék kizárólag abból a célból, hogy a gyermeknek biztosítsák a szabad mozgás gyakorlását külön-külön mindkét szülőjével, nem sérti a nemzeti identitást.¹⁰⁴

152. Ezenfelül nem igazolható az olyan személyi okmány vagy azt kísérő okmány kiállításának megtagadása sem, amely az alapeljárás felperesét és házastársát a gyermekkel együtt utazni jogosult szülőkként jelöli meg.¹⁰⁵

153. Tekintettel ugyanis a jelen indítvány 112. pontjában kifejtett megfontolásokra, a Charta 7. cikke védi mindkét anyának a lányával való kapcsolatát. E kapcsolat megélése azonban lényegesen nehezebb lenne különösen egy kétnemzetiségű, harmadik államban élő család esetén abban az esetben, ha egyikük nem utazhat e gyermekkel, mivel e célból nem ismerik el annak anyjaként. E körülmények között, tekintettel arra, hogy a gyermeknek a szüleivel külön-külön történő utazását lehetővé tevő úti okmány kibocsátása kötelezettségének nincs kifejezett hatása a bolgár jogrendben a leszármazásra és a házasság intézményére, úgy tűnik, hogy az ilyen dokumentumok kiállításának megtagadása túllép a Bolgár Köztársaság által hivatkozott célok megóvásához szükséges mértéken.

154. E megfontolások, valamint a jelen indítvány 108–115. pontjában kifejtett érvelés *mutatis mutandis* érvényes a 2004/38 irányelvből és egyéb olyan másodlagos jogi aktusból eredő valamennyi jogra, amelyek az uniós polgároknak és családtagjaiknak a szabad mozgás jogának

¹⁰² Lásd különösen a jelen indítvány 133. pontjában foglalt következtetést.

¹⁰³ Lásd a jelen indítvány 57. pontját.

¹⁰⁴ Lásd analógia útján: 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 45. és 46. pont).

¹⁰⁵ Lásd e tekintetben: 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 47–50. pont).

gyakorlásából eredő jogokat biztosítanak. Ebből különösen az következik, hogy az alapeljárás felperesét és házastársát a 2004/38 irányelv 2. cikke 2. pontja c) és d) alpontjának értelmében vett „egyesági felmenőknek”, és a gyermeket „egyesági leszármazottnak” kell tekinteni.

155. A fenti megfontolásokból következik, hogy abban az esetben, ha a gyermek bolgár állampolgár, a Bolgár Köztársaság nem tagadhatja meg a kislány szüleiként az alapeljárás felperesét és házastársát feltüntető személyazonosító okmányoknak és a szükséges úti okmányoknak az alapeljárás felperesének gyermeke részére történő kiállítását – a 2004/38 irányelv 4. cikke (3) bekezdésének megfelelően – azzal az indokkal, hogy a bolgár jog nem ismeri el sem az azonos nemű személyek közötti házasságot, sem a gyermek biológiai anyja házastársának anyaságát. Ugyanezen okokból a Bolgár Köztársaság nem tagadhatja meg az említett gyermek és e két nő közötti rokon kapcsolatnak a polgárok szabad mozgására vonatkozó másodlagos uniós jog alkalmazása céljából történő elismerését sem.

2. Az alapeljárás felperese jogainak sérelméről

156. Amint az a jelen rész elején felidézésre került, az e részben vizsgált esetben az alapeljárás felperese vagy a gyermek biológiai anyja, vagy a törvényes anyja.

157. E tekintetben először is, ha az alapeljárás felperese a gyermek biológiai anyja, önmagában az ezen információnak a lányával fennálló rokon kapcsolatának elismerése céljából történő nyilvánosságra hozatalára vonatkozó kötelezettség nem tekinthető az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdése értelmében az uniós polgárok számára elismert jogok megsértésének. Amennyiben ugyanis valamely kérdést az uniós jog nem harmonizál, e rendelkezés nem biztosítja az uniós polgárnak, hogy egy másik tagállamba történő költözése teljes mértékben semleges marad a rá alkalmazandó tárgyi szabályokat illetően.¹⁰⁶ Valamely uniós polgár fogadó tagállamának bármely jogszabályát, amely kevésbé kedvező lenne, mint a származási tagállamának jogszabálya, nem lehet úgy tekinteni, hogy akadályozza a szabad mozgását.¹⁰⁷

158. E körülmények között a magánélet védelméhez való jog esetleges sérelmét vagy a heteroszexuális párokéhoz képest az ezen információ felfedésének kötelezettségéből eredő eltérő bánásmódot nem lehet az uniós jog, és különösen a Charta 8. és 21. cikke fényében értékelni, hanem csak a nemzeti (alkotmány)jog fényében. Amennyiben ugyanis a születési anyakönyvi kivonat kiállítása nem akadályozza a szabad mozgást, e kiállítás nem minősül a Charta 51. cikkének (1) bekezdése értelmében az uniós jog végrehajtásának.¹⁰⁸

159. Ami mindazonáltal a felperes szabad mozgását akadályozza, amint az a fentiekben kifejtésre került, az a házastársának a gyermek szülőjeként történő elismerésének hiánya.¹⁰⁹

160. Márpedig amint az kifejtésre került, a Bolgár Köztársaság nem köteles az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdés alapján elismerni a spanyol születési anyakönyvi kivonatban megállapítottak szerinti leszármazást, még akkor sem, ha ennek az a következménye, hogy az e születési anyakönyvi kivonatban anyaként megjelölt személyt, aki nem a gyermek biológiai anyja, nem ismerik el

¹⁰⁶ Lásd az EUMSZ 45. cikkre vonatkozóan: 2017. július 18-i Erzberger ítélet (C-566/15, EU:C:2017:562, 34. és 35. pont).

¹⁰⁷ Lásd ebben az értelemben: Saugmandsgaard Øe főtanácsnok Gemeinsamer Betriebsrat Eurothermen Resort Bad Schallerbach ügyre vonatkozó indítványa (C-437/17, EU:C:2018:627, 51. pont).

¹⁰⁸ Lásd *a contrario*: 1991. június 18-i ERT ítélet (C-260/89, EU:C:1991:254, 43. pont); 2014. április 30-i Pflieger és társai ítélet (C-390/12, EU:C:2014:281, 35. pont).

¹⁰⁹ Lásd e tekintetben különösen a jelen indítvány 64. pontját.

anyaként a bolgár jog alapján.¹¹⁰ Mindazonáltal a jelen indítvány 108–114. pontjában kifejtett érvelés analógiájára a Bolgár Köztársaságnak el kell ismernie az alapeljárás felperesének házastársát mint annak a 2004/38 irányelv 2. cikk 2. pontjának a) alpontja értelmében vett „házastársát”¹¹¹, valamint ezen irányelv 2. cikk 2. pontjának d) alpontja értelmében vett „egyesesági felmenőt” a gyermek vonatkozásában.

161. Másodszor, amennyiben az alapeljárás felperese a gyermek törvényes anyja, kétségtelenül igaz, hogy ez feltételezi, hogy előzetesen el kellett ismernie az anyaságát a családjogi törvénykönyv 64. cikke szerint. E tekintetben, noha a lépés előírását bizonyára a szabad mozgása akadályának kell tekinteni,¹¹² azt mindenesetre – és az előző pontban kifejtettekkel azonos okokból – igazoltnak kell tekinteni.

3. Közbenső következtetés

162. Abban az esetben, ha a gyermek bolgár állampolgár, a Bolgár Köztársaság azzal az indokkal, hogy a bolgár jog nem ismeri el az azonos nemű személyek közötti házasságot, és a gyermek biológiai anyja házastársának anyaságát, nem tagadhatja meg a személyazonosító okmányok és a szükséges úti okmányoknak az alapeljárás felperesének gyermeke részére történő, a 2004/38 irányelv 4. cikkének (3) bekezdése szerinti kiállítását az alapeljárás felperesének, valamint a házastársának a gyermek szüleiként való feltüntetésével.

163. Ugyanezen okokból a Bolgár Köztársaság nem tagadhatja meg a gyermek és brit anyja közötti rokoni kapcsolatnak, valamint ez utóbbinak az alapeljárás felperesének „házastársaként” fennálló jogállásának a 2004/38 irányelv és a 492/2011 rendelet alkalmazása céljából történő elismerését.

E. Az alapeljárásban megállapított kötelezettségek gyakorlati végrehajtásáról (előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdés)

164. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra keres választ, hogy mellőznie kell-e a születési anyakönyvi kivonatnak a hatályos nemzeti jogszabály részét képező mintáját annak érdekében, hogy azt olyan mintával váltsa fel, amely lehetővé teszi a „szülők” rovatban két nő feltüntetését. Noha a meghozandó ítélet végrehajtásának ezen akadálya nem merül fel abban az esetben, ha a Bíróság a fent javasolt megközelítést fogadja el, a kérdést előterjesztő bíróságnak – abban az esetben, ha a gyermek bolgár állampolgár – meg kell oldania azon gyakorlati problémát, hogy a bolgár születési anyakönyvi kivonat kiállítása a személyazonosító okmány kiállításának előfeltétele.¹¹³

165. Mindenesetre a Bizottsághoz hasonlóan hangsúlyozni kell, hogy az uniós jog e tekintetben a bolgár hatóságok számára csak egy eredménykötelezettséget ír elő, nevezetesen a személyazonosító okmány kiállítását, amely lehetővé teszi, hogy a gyermek bármelyik szülőjével külön-külön utazzon. A tagállam belső jogrendjének kell szabályoznia az e cél eléréséhez szükséges módokat.

¹¹⁰ Lásd különösen a jelen indítvány 133. pontjában foglalt következtetést.

¹¹¹ Lásd analógia útján: 2018. június 5-i Coman és társai ítélet (C-673/16, EU:C:2018:385, 51. pont).

¹¹² Lásd e tekintetben az anyaságnak a családjogi törvénykönyv 64. cikke szerinti elismerésének következményeiről a jelen indítvány 34. és 63. pontját.

¹¹³ Abban az esetben, ha a gyermek nem bolgár állampolgár, a bolgár hatóságok nem rendelkeznek hatáskörrel a személyazonosító okmány részére történő kiadására a 2003/38/EK irányelv 4. cikkének (3) bekezdése alapján, lásd a jelen indítvány 49. pontját.

166. Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság a hatáskörén belül köteles megtenni valamennyi megfelelő általános és különös intézkedést e kötelezettség teljesítésének biztosítása érdekében, figyelembe véve a nemzeti jog szabályainak összességét, és az e jog által elfogadott értelmezési módszereket kell alkalmaznia.¹¹⁴ Ebből következik, hogy vagylagos utakat is számításba kell vennie, amennyiben az nem vezet a nemzeti jog *contra legem* alkalmazásához.

167. E tekintetben egyrészt úgy tűnik, hogy ki lehet állítani személyazonosító okmányt olyan születési anyakönyvi kivonat alapján, amely anyaként csak az egyik nőt tünteti fel, tekintettel arra, hogy a bolgár kormány a tárgyaláson előadott magyarázatai szerint a bolgár személyazonosító okmány nem említi a szülők nevét. A két nőt tehát elegendő a gyermek személyazonosító okmányát kísérő úti okmányban említeni a szülők azonosítása érdekében.

168. Másrészt, amint arra a Bizottság a Bíróság előtti eljárás során rámutatott, nem kizárt, hogy a spanyol születési anyakönyvi kivonat bolgár nyelvű hiteles fordítása alapján állítsanak ki személyazonosító okmányt. E tekintetben különösen meg kell jegyezni, hogy a bolgár kormány megerősítette, hogy a bolgár születési anyakönyvi kivonat kiállítása nem feltétele a bolgár állampolgárság megadásának.¹¹⁵ Ebből következik, hogy az vélhetően nem szükséges ahhoz, hogy megalapozza a gyermeknek a bolgár személyazonosító okmány kiállításának kérelmezéséhez való jogát, amennyiben az állampolgárságot más módon állapítják meg, mint például az alapeljárás felperesétől történő biológiai leszármazás bizonyítása, vagy részéről az anyaság elismerése révén a családjogi törvénykönyv 64. cikkének megfelelően.

169. A kérdést előterjesztő bíróságnak kell vizsgálnia az előbbieket, és azt a megoldást kell alkalmaznia, amely véleménye szerint a legalkalmasabb az alapeljárás felperese és a gyermek számára az őket az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdése alapján megillető jogok teljes körű érvényesülésének biztosításához.

VI. Véggözetítés

170. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy az Administrativen sad Sofia-grad (szófiai közigazgatási bíróság, Bulgária) által előterjesztett kérdéseket a következőképpen válaszolja meg:

1. Az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 4. cikkének (3) bekezdése alapján a tagállam az olyan gyermek számára, aki e tagállam állampolgára, és aki a születés és a lakóhely szerinti tagállam által kiállított születési anyakönyvi kivonatban a gyermek anyjaiként feltüntetett két nő gyermeke, köteles személyazonosító okmányt és a gyermek szüleiként két nőt feltüntető szükséges úti okmányokat kiállítani még abban az esetben is, ha a gyermek származási tagállama nem írja elő sem az azonos nemű személyek közötti házasság intézményét, sem a gyermek biológiai anyja házastársának anyaságát.

¹¹⁴ Lásd például: 2016. április 19-i DI ítélet (C-441/14, EU:C:2016:278, 30. és 31. pont).

¹¹⁵ Lásd e tekintetben a jelen indítvány 32. és 33. pontját.

Az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e tagállam ugyanezen okokból nem tagadhatja meg e gyermek és a lakóhely szerinti tagállam által kiállított születési anyakönyvi kivonatban a gyermek szüleiként feltüntetett két nő közötti rokon kapcsolatnak a polgárok szabad mozgására vonatkozó másodlagos uniós jog által az említett gyermek számára biztosított jogok gyakorlása céljából történő elismerését sem.

2. Az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely tagállam nem tagadhatja meg az állampolgára, annak házastársa és e két személy gyermeke közötti, valamely más tagállamban kiállított születési anyakönyvi kivonatban megállapított rokon kötélekeknek a polgárok szabad mozgására vonatkozó másodlagos uniós jog által az említett állampolgár számára biztosított jogok gyakorlása céljából történő elismerését arra hivatkozással, hogy e nő származási tagállamának belső joga nem teszi lehetővé sem az azonos nemű személyek házasságát, sem a gyermek biológiai anyja női házastársának anyaságát. Ez attól a kérdéstől függetlenül érvényes, hogy e tagállam állampolgára a származása és a gyermek állampolgársága szerinti tagállam joga értelmében e gyermek biológiai vagy törvényes anyja-e, vagy sem.
3. Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzeti identitásra hivatkozás igazolhatja annak megtagadását, hogy a gyermeknek a lakóhelye szerinti tagállam által kiállított születési anyakönyvi kivonatban megállapított, női házaspártól való leszármazását elismerjék a gyermek vagy az említett két nő valamelyike származási tagállamának olyan születési anyakönyvi kivonatának kiállítása céljából, amely e gyermeknek az ezen utóbbi tagállam családjoga értelmében leszármazását meghatározza.
4. Az Egyesült Királyságnak az Európai Unióból történő, EUSZ 50. cikk szerinti kilépéséből származó jogkövetkezmények nem befolyásolják az alapeljárás eldöntését.